

พระอนาคตวงศ์

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

พระศาสดา ทรงอาศัย เขตกรุงสาวัตถี^๑ ประทับอยู่ในบุพพาราม^๒ ที่
มหาอุบาสิกาวิสาขา^๓ สร้างถวาย ทรงปรารภพระอชิตเถระ^๔ แล้วทรงแสดงพระโผฏฐิต์
๑๐ องค์ ที่จะอุบัติขึ้นในอนาคต

ในวันหนึ่ง พระสารีบุตรเถระ^๕ กราบทูลถามพระศาสดาว่า ข้าแต่พระผู้มีพระ-
ภาค ผู้เจริญ พระอชิตเถระ จะได้เป็นพระอรียเมตไตรยพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐในภัททกัปป์
หรือ ๑ ในกัปป์^๖ อื่น จักมีพระพุทธรูปเป็นจำนวนมากบังเกิดแน่หรือพระเจ้าข้า พระศาสดก

^๑ กรุงสาวัตถี คือ นครหลวงของแคว้นโกศล บัดนี้ เรียกว่า สะเทต-มะเทต ตั้ง
อยู่ที่ฝั่งลำน้ำรับดิ (Rubdi) ริมเชิงเขาหิมาลัย (พุทธประวัติ เล่ม ๑ หน้า ๘๙).

^๒ บุพพาราม หมายถึง วัดทิศตะวันออก เป็นส่วนตั้งอยู่ทางประตูด้านตะวันออกของ
กรุงสาวัตถี (DPPN; III, 236).

^๓ นางวิสาขา คือ อุบาสิกา ผู้ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเลิศในทางถวาย
ปัจจัยบำรุงพุทธศาสนา (DPPN; II, 900).

^๔ อชิตเถระ คือ พระโอรสของพระเจ้าอชาตศัตรูและพระนางกาญจนเทวีแห่งกรุง
ราชคฤห์ (ปฐมสมโพธิ ปริเฉทที่ ๒๐ หน้า ๒๘๒).

^๕ สารีบุตรเถระ คือ พระอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ได้รับยกย่องจาก
พระโคตมพุทธเจ้าว่าเป็นเลิศในทางปัญญา (DPPN; II, 1118 - 19).

^๖ กัปป์ คุรายละเอียดยในภาคผนวก.

ตรัสว่า กุณฺโณ สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ สัตว์ทั้งปวงบังเกิดในโลก จะได้เป็นพระ
 พุทธเจ้าแล้วบริษัณพพานเมื่อสิ้นอายุขัยแน่นอน ฯ สัตว์เหล่าอื่นพากันทำบาปกรรมจตุติจากมนุษย์
 โลกนี้ไปบังเกิดในอบายภูมิทั้ง ๔ ๑ จตุติจากอบายภูมินั้นแล้วท่องเที่ยวไปมาบำเพ็ญบารมี
 ทั้งหลาย ก็จะมีบรรลุความเป็นพระพุทฺธเจ้า ความเป็นพระปัจเจกพุทฺธเจ้า และความเป็นพระ
 อรหันต์ ย่อมได้นิพพาน ฯ ก็แม้ถึงสัตว์เหล่าอื่นกระทำบุญแล้วบังเกิดในกามภพ ๖ ๒ ใน
 พรหมโลก จตุติจากนั้นแล้วท่องเที่ยวไปมาบำเพ็ญบารมีทั้งหลาย บรรลุความเป็นพระพุทฺธเจ้า
 ความเป็นพระปัจเจกพุทฺธเจ้า และความเป็นพระอรหันต์ จักถึงพระนิพพาน กุณฺโณ สารีบุตร
 ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระพุทฺธเจ้าที่เป็นอดีตทั้งหลายมีมาแล้วหาที่สุดมิได้ เราไม่อาจจะ
 กำหนดจำนวนพระพุทฺธเจ้าได้ (แม้จักกำหนดอยู่เช่นนั้น) ตลอดชั่วชีวิต ฯ กุณฺโณ สารีบุตร
 ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในอนาคตพระพุทฺธเจ้า ๑๐ พระองค์ จักเสด็จอุบัติ ตรัสแล้วก็
 ประทับนิ่งอยู่

พระสารีบุตรเถระ จึงกราบทูลอาราธนาพระศาสดาว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า
 ผู้เจริญ ขอพระองค์ทรงแสดงพระพุทฺธเจ้า ๑๐ พระองค์ ในทามกลางบริษัท ๔ ๓ นี้เถิด ฯ
 ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสดับคำของพระสารีบุตรเถระ ด้วยพระมหากรุณาเป็นลนพ
 จึงกระทำพระสารีบุตรให้เป็นพยาน แล้วทรงแสดงอุเทศของพระพุทฺธเจ้าทั้ง ๑๐ พระองค์
 ผู้จะเสด็จมาอุบัติในอนาคต ว่า กุณฺโณ สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ เธอจงฟัง เมื่อ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ อบายภูมิ ๔ หมายถึง ภูมิที่ปราศจากความเจริญ ได้แก่ นiryภูมิ ตีรจณานภูมิ
 เปตภูมิ อสุรกายภูมิ (ไตรภูมิพระร่วง หน้า ๑).

๒ กามภพ ๖ ภูภาคผนวก.

๓ บริษัท ๔ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา (D.B.K.98)

เราปรินิพพานแล้ว ศาสนาของเรายังคงอยู่ อริคมทั้ง ๕^๑ ยังมีอยู่ ๗ ครั้งอริคมทั้ง ๕ ล่วง
 ไปแล้ว มนุษย์ทั้งหลายได้มีอายุเสื่อมถอยจนถึงอายุ ๑๐ ปี ๗ เด็กชายอายุ ๕ ขวบ และ
 เด็กหญิงอายุ ๕ ขวบ จักแต่งงานกันในกาลใด ๗ ในกาลนั้น ก็ยังมีช่องว่างจากพระพุทธเจ้า
 (สัตถันดรหรือพุทธันดร) จักมี ๗ มนุษย์ทั้งหลายจะฆ่าฟันกันและกันถึงแก่ความตาย ๗ ครั้งนั้น
 บรรดาคนมนุษย์เหล่านั้น มนุษย์เหล่าใดเป็นบัณฑิต ไคทราบถึงความพินาศนั้นก่อนที่เดียว จึงพา
 กันเข้าไปแอบซ่อนอยู่ในที่ทั้งหลาย มีชอกเขา เป็นต้น ๗ มนุษย์ทั้งหลายที่เหลือนอกจากบัณฑิต
 เหล่านั้น จักฆ่าฟันกันและกันพินาศไป ๗ ครั้ง ๘ วัน ล่วงไป พวกมนุษย์ที่เป็นบัณฑิตก็ออกจากที่
 ซ่อนของตน ๆ เข้าสวมกอดกันและกัน ไคพรรคพวกแล้วจึงพากันรักษาศีล เจริญกัมมัฏฐาน ๗
 ถามว่ากัมมัฏฐานเหล่าไหน ๗ ตอบว่า เจริญกัมมัฏฐานชื่อว่า อคตภาพนี้เป็นของไม่เที่ยง
 เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นของไม่งาม ไม่สะอาด ๗

ครั้งนั้น มนุษย์ทั้งหลายรักษาศีลเป็นนิตย์ อายุขอมเจริญ จักพากันมีอายุ ๑๐ ขวบ
 บุตรของมนุษย์พวกมีอายุ ๑๐ ขวบ จักมีอายุ ๒๐ ปี บุตรของพวกมีอายุ ๒๐ ปี จักมีอายุ ๓๐ ปี
 บุตรของพวกที่มีอายุ ๓๐ ปี จักมีอายุ ๔๐ ปี บุตรของพวกที่มีอายุ ๔๐ ปี จักมีอายุ ๕๐ ปี บุตร
 ของพวกมีอายุ ๕๐ ปี จักมีอายุเป็นร้อย ๆ ปี บุตรของพวกมีอายุเป็นร้อย ๆ ปี จักมีอายุเป็น
 พัน ๆ ปี บุตรของพวกมีอายุเป็นพัน ๆ ปี จักมีอายุเป็นหมื่น ๆ ปี บุตรของพวกมีอายุเป็นหมื่น ๆ
 ปี อายุจะเพิ่มขึ้นถึงแสนปี จนถึงพวกมนุษย์เจริญมีอายุเป็นอสงไขย ๒ (นับประมาณมิได้) ๗

๑ อริคม ๕ คือ การบรรลุลหรรณของพระอรหันต์ ๕ ประเภท ไคแก่

๑. ปัญญาวิมุตติ ผู้หลุดพ้นด้วยปัญญา
๒. อุกโกฏภาควิมุตติ ผู้หลุดพ้นทั้ง ๒ ส่วน คือ ทั้งเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ
๓. เทววิชชา ผู้ไควิชชาสาม
๔. จษภิญญา ผู้ไคอภิญญาหก
๕. ปฏิสัมภิตปปัตตะ ผู้บรรลุมภิตสัมภิตาสี่ (พ.จ.ศ. ๕๐ - ๕๑).

๒ อสงไขย แปลว่า นับไม่ไค เป็นชื่อสังขยาจำนวนมากที่สุด คือ โภภิกยกกำลังยี่สิบ
 (ร.บ.ส. ๑๐๐).

ในกาลนั้น ชราและมรณะย่อมไม่ปรากฏแก่สัตว์ทั้งหลาย ๗ มนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ประมาทแล้ว
ยอมทำให้มีอายุเสื่อมถอยลง บรรดามนุษย์มีอายุเสื่อมจากอสงไขยลงมาจนถึงอายุ ๘ หมื่นปี ๗
เด็กชายอายุ ๕๐๐ ปี และเด็กหญิงอายุ ๕๐๐ ปี จักแต่งงานกัน ๗ ในกาลนั้น ฝนจะตกทุก ๑๐
วัน ๑๕ วัน ๗ ฝนแผ่นดินยอมเจริญ ๗ แผ่นดินในชมพูทวีป ๗ ทั้งสิ้นจักราบเสมอประดุจดัง
หนากลอง ๗ ครั้งนั้น พวกผู้ชายในชมพูทวีปทั้งสิ้นจะสวยงามทรงอาการประดุจดังเทพบุตร ๗
พวกสตรีก็สวยงามทรงอาการประดุจดังเทพอัปสร ๗ ชมพูทวีปกลายเป็นทวีปที่งดงามสมบูรณ์ ๗

อุเทศที่ ๑ (พระอริยมะตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้า)

ในกาลนั้น เมืองพาราณสี ๒ เป็นนครชื่อว่า เกตุมดี ยาว ๑๖ โยชน์ กว้าง ๑
โยชน์ คนกัลปพฤกษ์ ๓ ๔ คน บังเกิดที่ประตูเมืองทั้ง ๔ แห่ง ๗ พระนครนั้นมีปรากฏการ ๘ ชั้น
ล้วนแล้วไปควยแก้ว ๘ ประการ ๔ ๗ ครั้งนั้น มหานครเทพบุตรดำรงความเป็นเทพครั้ง
แล้วครั้งเล่าอยู่ในสวรรค์ชั้นกามาพจรทั้ง ๖ จุดิจากเทวโลกนั้น แล้วเป็นพระเจ้าตั้งขจักร -
พรรดิ ครองราชสมบัติในนครเกตุมดีนั้น ครั้งนั้น ควพระราชาภาพ ปราสาททองที่
สำเร็จควยแก้ว ๘ ประการ ซึ่งพระเจ้ามหาปนาทะเลเคยประทับประจำแล้วได้ผูกขึ้นจากแม่น้ำ
คงคาลอยมาทางอากาศ จักตั้งอยู่ตามกลางเกตุมดีนคร หนูนางสนม ๘ หมื่น ๔ พัน นาง จักมี

๑ ชมพูทวีป คือ ทวีปใหญ่ ๑ ใน ๔ ทวีป แห่งจักรวาล ได้แก่ ชมพูทวีป บุพผวิเทห-
ทวีป อมรโคยานทวีป และอุตตรกุรุทวีป (D.B.K. 99).

๒ พาราณสี คือ เมืองหลวงของแคว้นกาสิ ตั้งอยู่ตรงที่บรรจบแห่งแม่น้ำคงคาและ
ยมนา บัคนั้นเรียกว่า Benares (จากหลักปฐมสมโพธิกถา หน้า ๖).

๓ คนกัลปพฤกษ์ คือ คนไม้ที่ยังความปรารถนาให้สำเร็จ หรือคือคนไม้ที่มีประโยชน์
คั่งใจนึก (ป. หลงสมบุญ ๑๓๖).

๔ สัตครัตนะหรือแก้ว ๘ ประการ ได้แก่ ทอง เงิน มุกดา นิล ไพฑูรย์ วิเชียร และ
ประพาฬ (อภิธานปป์ทีปิกาถา ๔๕๐).

อยู่ในปราสาท

พระราชาทรงมีพระราชโอรส ๑,๐๐๐ องค์ พระราชโอรสองค์ใหญ่มีพระนามว่า อชิตกุมาร ๖ อชิตกุมารนั้นได้เป็นชนพลแก้ว พระราชาจะทรงไต่แก้ว ๗ प्रकार คือ จักรแก้ว นางแก้ว แก้วมณี ช่างแก้ว มาแก้ว ชุนคลังแก้ว และชนพลแก้วฯ สระแก้วไต่บังเกิดในที่ไกลปราสาท ขอบสระลานแล้วไปค้ายทอง ลวนแล้วไปค้ายแก้วไพฑูรย์ และลวนแล้วไปค้ายเงิน ๖ น้ำมีกลิ่นหอมเป็นที่ชื่นใจ คารคานไปค้ายดอกปทุม ๕ ชนิด ๑ และสมบุรณ์ไปค้ายดอกโกมุท ๒ ชนิด ๖ ในที่ไกลนั้นมีขงและฉัตรอันลวนแล้วไปค้ายแก้ว ๖ ในครั้งนั้น ในชมพูทวีปทั้งสิ้น เมืองใหญ่ ๘๘,๐๐๐ เมือง จะบังเกิดขึ้น พระชัศติยราชา ๘๘,๐๐๐ องค์จักมีในเมืองใหญ่เหล่านั้น พระเจ้าจักรพรรดิราชา ผู้พระราชาทรงปวงแวงตลอดแล้ว เสวยจักรพรรดิสมบัติในชมพูทวีปทั้งสิ้น ประคจเสวยสมบัติทิพย์ ๖

ในกาลนั้น ปุโรหิตของพระเจ้าจักรพรรดิมีชื่อว่า สุพรมพราหมณ์ เป็นผู้เฉลียวฉลาดปรากฏอย่างไม่มีใครเสมอ ๖ ภรรยาของปุโรหิตนั้นมีนามว่า พรหมวดี ๖ ครั้งนั้น พระเมตไตรยโพธิสัตว์ ผู้ทวยเทพอาราธนาแล้ว จุติจากคูลิศสวรรค์ ๒ ถือบปฏิสนธิในครรภ์ของนางพรหมวดีนั้นในเวลาใกล้รุ่ง ในวันอุโบสถเพ็ญเดือนอาสาฬหะ ๖ ครั้งนั้นท้าวจกัณฐการาช ๓

๑ ดอกปทุม ๕ ชนิด ในปัญจสุทนี อรรถกถาัมชดิมนิกาย พรหมายุสุตกร กล่าววว่า ไต่แก้ว นิลบุปปลั เสตบุปปลั รคบุปปลั ปทุม และ ปทุมทริกั (ป.ส. ๓๘๖).

๒ คูลิศสวรรค์ คือ แคนที่อยู่แห่งเทพผู้มีควยสิริสมบัติของตน ถือกัณฐว่าเป็นที่สมบัติของพระโพธิสัตว์ในพระชาติสุดท้ายก่อนจะมาเป็นพระพุทธเจ้า (พ.จ.ศ. ขอ ๒๒๘ หน้า ๑๖๕).

๓ ท้าวจกัณฐการาช คือ เทวดามรักษาโลกใน ๔ ทิศ คือ

๑. ท้าวธตรฐ จอมคนธรรพ อยู่ทิศตะวันออก

๒. ท้าววิรูปหก จอมกุ่มภณช อยู่ทิศใต้

๓. ท้าววิรูปักษ์ จอมนาค อยู่ทิศตะวันตก

๔. ท้าวเวรหรือท้าวเวสสวัณ จอมยักษ์ อยู่ทิศเหนือ

ทั้งหมคนถ้วอยู่ในสวรรค์ชั้นที่ ๑ ใน ๖ ชั้น (ศ.ศ. ๘๘).

คอยรักษาพระครรภ์ ฯ พอดวงทศมาสพระโพธิสัตว์ก็ประสูติจากพระครรภ์มารดา ฯ ในกาลนั้น ในชมพูทวีปทั้งสิ้นจะปรากฏนิมิตใหญ่ ๓๒ ประการ ๑ กลิ่นหอมไฉงไปในจักรวาลทั้งสิ้น ฯ ปราสาท ๓ หลัง ชื่อ สิริวิฆเนหลังหนึ่ง ชื่อ สิทธิศตะหลังหนึ่ง และชื่อ จันทกะหลังหนึ่ง จะบังเกิดเพื่อเป็นที่ประทับของพระโพธิสัตว์ ฯ พระโพธิสัตว์นั้นจะมีนางสนมแสนนางเป็นผู้คอยบำเรอ ฯ พระอักรมเหสีผู้เป็นประมุขของนางสนมเหล่านั้นจะมีนามว่าจันทมุขี ฯ บุตรของพระโพธิสัตว์นั้นมีนามว่าพรหมวัณณกุมาร ฯ พระโพธิสัตว์มีอายุครบ ๔,๐๐๐ ปี เสด็จขึ้นรถอันมีศิริ เสมอควยวิมานไปสู่อุทยานทรงเห็นนิมิต ๔ ประการ ๒ บังเกิดพระญาณอันมีความสังเวชเป็นอารมณ์ จึงปรารถนายิ่งนักซึ่งความเป็นบรรพชิต กลับมาตั้งแต่ขึ้นสู่ปราสาท ท้าวเชอมีพระทัยน้อมไปในความเป็นบรรพชิต ฯ ขณะนั้นปราสาทของพระโพธิสัตว์นั้น อันสำเร็จควยแก้ว ก็ลอยจากพื้นดินขึ้นสู่อากาศ เป็นประหนึ่งพระยาหงส์ พาพระโพธิสัตว์พร้อมควยบริวารลอยขึ้นสู่อากาศ ฯ ในกาลนั้น เทวดาในหมื่นจักรวาลพากันถือดอกไม้ หงหลายมาบูชา ฯ พระราชา ๘๘,๐๐๐ องค์ ชาวนิคม และชาวชนบท ต่างก็ถือของหอมหรือดอกไม้มาบูชา ฯ พระยาอสุรราชคอยรักษาปราสาท พระยานาคถือเอาแก้วมณี พระยาครุฑถือเอาเครื่องประดับคอ พระยาคนธรรพเล่นดนตรีและพ่อนรำบูชาแด่พระโพธิสัตว์นั้น ฯ พระเจ้าสังขจักรพรรดิพร้อมควยนางสนมและบริวารได้ประทับยืนในสำนักพระโพธิสัตว์ ฯ ควยอานูภาพของพระราชาและอานูภาพของพระมหาสัตว์ มหาชนทั้งปวงล้วนปรารถนาความเป็นบรรพชิต จึงพากันเหาะไปในอากาศกับพระโพธิสัตว์ ฯ ในครั้งนั้น ท้าวมหาพรหม ๓ ถือฉัตรประมาณ ๖๐ โยชน์ มากางกั้นพระโพธิสัตว์นั้น ฯ ท้าวสักกเทวราช ๔ ทรงเป่าวิชัยศูตรสังข์ ฯ

-
- ๑ นิมิตใหญ่ ๓๒ ประการ ฤภาคผนวก.
 ๒ นิมิต ๔ ประการ ไคแก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ (พท.ป.๑, ๒๓).
 ๓ ท้าวมหาพรหม ฤภาคผนวก.
 ๔ ท้าวสักกเทวราช คือ จอมเทวดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นสวรรค์ชั้นที่ ๒ ในสวรรค์ ๖ ชั้น.

ท้าวสุยาม^๑ ถิ่นพักชนนภชชา^๒ ท้าวสันคูลี^๓ ถิ่นพักคโบริศาตประคัมควยแก้วมณี^๔ ๗
 บัญญัติชนนภชชา^๕ ถิ่นพักเทพยดีเหลืองเหมือนแก้วไพฑูรย์มาบรรเลง^๖ ๗ ท้าวมหาราชทั้งหลาย
 ถิ่นพระชรรค์ แวดล้อมในทิศทั้ง ๔ ๗ เทวคาทั้งปวง นนษยทั้งปวง คนธรรพทั้งปวง ยักษ์ นาค
 และครุฑทั้งปวง แวดล้อมทั้ง ๒ ข้าง คือ ข้างหน้าและข้างหลัง ไปกับพระโพธิสัตว์นั้น ๗
 พระโพธิสัตว์นั้นมีบริษัทั้งหมด เทวคาและหมมนนษย เป็นต้น ที่ถึงพร้อมควยสิริโสภาค เห็นปานนี้
 แวดล้อมแล้ว เหาะไปทางอากาศลงสู่ที่ไกลโพธิมณฑล ๗

ขณะนั้น ท้าวมหาพรหม ได้เชิญอัญญบริษาร^๔ ที่สำเร็จควยฤทธิน้อมเข้าไปถวาย
 แด่พระโพธิสัตว์นั้น ลำคัมนี้ พระมหาสัตว์จึงตัดพระเมดาลบนพระเศียรควยพระชรรค์แก้ว
 โยนขึ้นไปในอากาศ แล้วรับเอาเครื่องอัญญบริษารจากหัตถ์ของพรหม มนวยแล้วกระทำความ
 เพียรอันยิ่งใหญ่^๕ ตลอด ๘ วัน ๗ บรมทั้งปวงก็บวชตามพระมหาสัตว์เป็นอันมาก ๗
 ตนกาทะทั้งโคเป็นตนไมตรีสรุ โดยสวนสูงตนโพธิพฤกษสูง ๑๒๐ ศอก กิ่งทั้ง ๔ แต่ละกิ่ง
 ยาว ๑๒๐ ศอก จากโคนถึงปลายกิ่งจักเป็น ๒๔๐ ศอก ๗ ทางคานขวางและโคยรอบก็
 เหมือนกัน โพธิพฤกษนั้นมีใบเขียวช่อมตลอดกาลเป็นนิตย์ ๗ พระโพธิสัตว์นั้นเสด็จไปสู่โพธิ
 มณฑลในเวลาเย็น ประทับนั่งเหนือปราศิปปัลลังก์ ทรงระลึกบุพเพนิวาสได้ในยามแรก ทรง

^๑ ท้าวสุยาม คือ จอมเทพในสวรรค์ชั้นยามา เป็นชั้นที่ ๓ ใน ๖ ชั้น.

^๒ ท้าวสันคูลี คือ จอมเทพในสวรรค์ชั้นคูลี เป็นชั้นที่ ๔ ใน ๖ ชั้น.

^๓ บัญญัติชนนภชชา คือ เทวคาที่เป็นบริวารของท้าวชครุ มีความชำนาญในดนตรี
 และขับร้อง (ป. หลงสมบุญ ๓๕).

^๔ อัญญบริษาร คือ บริษาร ๘ อย่าง ของภิกษุ ได้แก่ จีวร, สังฆาฏิ, สมภ, บาตร,
 มีคโคณ, เข็ม, รัศประคต, ผากกรองน้ำ (ร.บ.ส. ๕๕๕).

^๕ ความเพียรอันยิ่งใหญ่ คือ ความเพียรอันประกอบด้วยปณิธานอันแน่วแน่จนกว่าจะ
 โคตรัสรู้จึงจะเลิก (คำอธิบายของ น.อ.แย้ม ประพัฒน์ทอง).

ยังทิพพฐิให้แจ่มแจ้งในมัจฉิมยาม ทรงพิจารณาปัจจัยการทั้ง ๑๒ ประการ^๑ ด้วยสามารถ
อนุโลมและปฏิโลมได้ในมัจฉิมยาม ทรงบรรลุปุระสัพพัญญุตญาณในเวลารุ่งอรุณนั่นเอง ทรงเป็น
พระพุทธเจ้าแล้วเดียว จะทรงยังมนุษย์แสนโคฏีให้หมดมฤตกรรม^๒ ๓ ชรรณาก็สมัยจักมีแก่
เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายมาปริมาณมิได้ ๓

ก็พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ทรงมีพระวรกายสูง ๘๘ ศอก กว้าง ๒๕ ศอก ทาง
ขวางและตั้งแต่ฝ่าพระบาทที่ประดิษฐานแล้วจนถึงพระชานุประมาณ ๒๒ ศอก ๓ ตั้งแต่
พระนภีขึ้นไปถึงพระรากขวัญประมาณ ๒๒ ศอก ๓ ตั้งแต่พระรากขวัญถึงพระอุณหิสประมาณ
๒๒ ศอก ๓ ขวงพระพาดำที่ประกอบด้วยพระหัตถ์ทั้ง ๒ ข้าง ประมาณข้างละ ๔๐ ศอก ๓
ขวงพระพาดำทั้ง ๒ ข้าง ประมาณข้างละ ๒๕ ศอก ๓ พระรากขวัญข้างหนึ่ง ๆ ประมาณ
ข้างละ ๕ ศอก ๓ พระองค์เล็กแต่ละองค์ประมาณองคละ ๔ ศอก ๓ ฝ่าพระหัตถ์ประมาณ
๕ ศอก ๓ ลำพระศอรอบวงกลมประมาณ ๕ ศอก พระโอษฐ์คานบนประมาณ ๑๕ ศอก ๓
พระโอษฐ์คานล่างประมาณ ๑๕ ศอก ๓ พระชิวหายาวประมาณ ๑๐ ศอก ๓ พระนาสิกโค้ง
ประมาณ ๙ ศอก ๓ พระเนตรทั้ง ๒ ข้าง กว้างข้างละประมาณ ๙ ศอก ขวงพระเนตรค้ำทั้ง
๒ ข้าง ประมาณข้างละ ๕ ศอก ๓ พระโขนงทั้ง ๒ ข้าง ประมาณข้างละ ๕ ศอก ระหว่าง
พระโขนงทั้งสองประมาณ ๕ ศอก ๓ ขวงพระพักตร์มีปริมาตร ๒๕ ศอก ๓ พระอุณหิสเวียน
รอบประมาณ ๒๕ ศอก ๓ พระองค์ทรงไว้ซึ่งมหาปรีสลักขณะ ๓๒ ประการ^๒ ประกอบด้วย
พระอนุพยัญชนะ ๔๐ ประการ ๓

^๑ ปัจจัยการ ๑๒ คือ อากาโรที่เป็นเหตุต่อเนื่องกัน ๑๒ ประการ คือ อวิชชา
สังขาร วิญญาน นามรูป สฬายณะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปทาน ภพ ชาคี ชรา มรณะ
ดำเนินจากอวิชชา ถึง ชรา มรณะ เป็นอนุโลม นับจาก ชรา มรณะ ขึ้นไป เป็นปฏิโลม คุ
รยละเอียดในภาคผนวก.

^๒ มหาปรีสลักขณะ ๓๒ ประการ คุภาคผนวก.

^๓ อนุพยัญชนะ ๔๐ ประการ คุภาคผนวก.

อนึ่ง พระพุทธศรีผู้มีพรหม ๖ ประการ ๑ พุ่งออกจากพระศรีระกายของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น ประคองสายน้ำไหลออกจากหมอตองคำ ชมแสงสว่างของดวงจันทร์และ ดวงอาทิตย์แผ่ไปในหมื่นจักรวาลสองสว่างอยู่เป็นนิตย์ทีเดียว ๓ มนุษย์ทั้งหลายจักไม่อาจ ฎกำหนดกลางวันและกลางคืน ๔ แสงสว่างของพระพุทธเจ้าจักดำรงในโลกเป็นนิรันดร ๕ มนุษย์ทั้งปวงทราบว่าเป็นเวลาเย็น ซึ่งเป็นเวลาที่ดวงอาทิตย์อัสดงแล้วได้คอยเสี ยรของนกในเวลาเช้ารุ่งนถนน และควยการที่ปลายกลีบดอกปทุมและปลายกลีบดอกไม้นุบ ๖ ฎว่าเวลานี้เป็นเวลาเช้า ซึ่งเป็นเวลาที่ดวงอาทิตย์กำลังขึ้นไปคอยเสียงร้องของนกที่ออกไป หนีหากิน และควยปลายกลีบดอกปทุมและปลายกลีบดอกไม้นาน ๗ ครั้งนั้นปทุมใหญ่มีกลีบดอก ประมาณ ๓๐ ดอก กลีบใบประมาณ ๒๕ ดอก มีเกสรประมาณ ๒๐ ดอก ฝักดอกประมาณ ๑๖ ดอก มีละอองเกสรขจรไปในอากาศช้าแรกแผ่นดินผู้คนขึ้นรับฝ่าพระบาทที่ทรงเหยียบย่าง ไปแล้วทุก ๆ วาระแห่งพระบาทที่พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นเสด็จย่างไปแล้ว มนุษย์ทั้งปวง ไม่ต้องเป็นชานา ไม่ต้องเป็นพอกา ไม่มีโรค สมบูรณ์ด้วยความสุข ระลึกถึงพระพุทธเจ้า เป็นอารมณ์ พากันบริโภคน้ำชาดีเป็นโภชนะอันเกิดขึ้นด้วยพุทธานุภาพ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

๑ นัพพันรังสี คือ พุทธศรีผู้มีพรหม ๖ ประการ ได้แก่

๑. นิล สีเขียวเหมือนดอกอัญชัน ๒. ปิต สีเหลืองเหมือน
 หรดาสทอง ๓. โลหิตะ สีแดงเหมือนตะวันออน ๔. โอทาทะ สีขาวเหมือน
 แฉนเงิน ๕. มัญญะสี หงสบาทเหมือนดอกหงอนไก่ ๖. ปภัสสระ สีเหลืองพราย
 เหมือนแก้วผลึก (ศ.ศ. ๔๔)

ดูก่อนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ ๑ บารมีขอหนงปรากฏชัดแล้ว พระองค์จึงได้รับพุทธสมบัติในสกลโลกด้วย พุทธศิริอันหาที่เปรียบมิได้ ด้วยพุทธลีลาอันหาที่สุดมิได้ ด้วยประการฉะนี้ ๗ ครั้งนั้น พระสารีบุตรไคกราบทูลอ้อนวอนพระศาสดากว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เจริญ บารมีขอหนงของพระอริยมะตไตรยปรากฏชัดแล้ว จักเป็นเช่นไรพระเจ้าข้า ๗ พระศาสดาผู้นั้นพระสารีบุตรทูลอาราธนาแล้ว จึงทรงนำเรื่องอดีตมาดังต่อไปนี้

ดูก่อนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในอดีตกาล สมัยพระสิริมัตตพุทธเจ้า ๒ พระอริยมะตไตรยโพธิสัตว์ บังเกิดเป็นพระเจ้าสังขจักรพรรดิในอินทปัตถนคร ๓ พระองค์มีแก้ว ๘ ประการ คือ จักรแก้ว แก้วมณี ช่างแก้ว มาแก้ว ขุนพลแก้ว ขุนคลังแก้ว และนางแก้ว ๗ อินทปัตถนคร มีความยาว ๘ โยชน์ กว้าง ๓ โยชน์ ๗ ตนกัลปพฤกษ์ ๔ ตน บังเกิดแล้วที่ประตูเมืองทั้ง ๔ แห่ง ๗ ปราสาทหลังหนึ่งมีพื้น ๘ ชั้น สูง ๒ โยชน์ บังเกิดในท่ามกลางพระนคร ๗ พระเจ้าสังขจักรพรรดิเสวยมหาสมบัติในปราสาทนั้น ๗ พระสิริมัตตสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ๗ ที่ประทับของพระพุทธเจ้า ได้มีประมาณ ๑๖ โยชน์ จากนครอินทปัตถ ๗ พระราชาไม่ทรงรู้จักพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

๑ บารมี ๑๐ ประการ คือ คุณความดีที่ควรบำเพ็ญ เพื่อบรรลุดุจจุดหมาย เช่น ความ เป็นพระพุทธเจ้า ไคแก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.จ.ศ. ขอ ๒๗๕ หน้า ๒๐๕).

๒ สิริมัตตพุทธเจ้า คือ พระพุทธเจ้าที่เสด็จอุบัติในระหว่างพระสมณโคตมกำลัง บำเพ็ญบารมีอยู่ในช่วงสิ้นพระวาจาว่าจะเป็นพระพุทธเจ้าเป็นเวลา ๘ อสงไขย ซึ่งขณะนั้น ยังไม่ได้รับพยากรณ์ (พุทธบารมี ๖๔).

๓ อินทปัตถนคร คือ นครหลวงของแคว้นกุรุ ตั้งอยู่ลุ่มน้ำยมุนาตอนบน รามณฑล ปัญจาบและเมืองเคลย์ นครหลวงของอินเดียในปัจจุบัน (ศ.ศ. ๒๒).

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง พระเจ้าตั้งจักรพรรดิราช ประทับนั่งบนบัลลังก์ทอง
 ภายใต้เศวตฉัตร ทรงกระทำความปรารถนาอย่างนี้ว่า บุคคลใด บอกข่าวพระพุทธรัตตะ
 พระธรรมรัตตะและพระสังฆรัตตะ แก่เรา ๆ เราจักมอบความเป็นพระจักรพรรดิแก่
 บุคคลนั้นแล้วจักไปสู่นักพระพุทธรเจ้า ๆ ในกาลนั้นยังมีกุดบุตร เชื้อใจบุญหนึ่งบวชเป็น
 สามเณรในศาสนาของพระพุทธรเจ้าพระองค์นั้น ๆ มารดาของสามเณรนั้นได้เป็นทาสี
 ของผู้อื่น ๆ สามเณรนั้นคิดว่าโยมแม่ของเราจงเป็นไท แต่เมื่อแสวงหาทรัพย์อยู่
 ไคเขาไปสู่นครนั้น ๆ มหาดชนเห็นรูปสามเณรแล้วไม่รู้จักจึงพากันเอาไม้ทุบตีสามเณรนั้น
 ด้วยสำคัญว่า ผู้นี้จักต้องเป็นยักษ์ ๆ สามเณรนั้นหวาดสะอึกกลัวแทบยี้ จึงวิ่งเข้าไปสู่
 พระราชวังยืนอยู่เบื้องพระพักตร์ของพระราชินี พระราชินีทอดพระเนตรเห็นสามเณรนั้น
 จึงตรัสถามว่า คุณอน มาณพ ผู้เจริญ ท่านผู้มาแล้วมีชื่อว่าอะไร สามเณรกราบทูลว่า
 ข้าแถมหาราช อาตมาภาพชื่อว่าสามเณร ๆ คุณอน มาณพ ท่านชื่อว่าสามเณรเพราะ
 อะไร ๆ ข้าแถมหาราช อาตมาภาพไม่ไคทำบาปไว้ในภายนอก ยังกุศลให้ตั้งอยู่ในภายใน
 พระองค์นั้นอาตมาภาพจึงได้ชื่อสามเณร ๆ ชื่อของท่านใครเป็นคนตั้งให้ ๆ ข้าแ
 ฒหาราช อาจารย์ของอาตมาภาพให้ชื่อแก่อาตมาภาพ ๆ คุณอน มาณพ อาจารย์
 ของท่านมีชื่อว่าอะไร ๆ ข้าแถมหาราช อาจารย์ของอาตมาภาพชื่อว่า ภิกษุ ๆ
 อาจารย์ของท่านชื่อว่าภิกษุเพราะเหตุไร ข้าแถมหาราช ชื่ออาจารย์ของอาตมาภาพ
 เรียกว่าพระสงฆ์ เป็นรัตนหาคามีไค ๆ พระราชินีทรงสดับข่าวที่บุคคลฟังทา
 ไคยาก ก็ลอยขึ้นจากบัลลังก์ ไปตกลงที่เฉพาะหน้าของสามเณร ในเวลาที่
 พระองค์ประทับยืนแทบเท้าของสามเณร ดอกปทุมชาติขนาดเทาลอธ เกิดจาก
 แฉกคินรับพระองค์ไว้ด้วยอานุภาพแห่งปิตีของพระองค์ ๆ พระราชินีประทับนั่ง
 ในกัณฐคอกบัว ทรงประคองอัญชิวสามเณร แล้วตรัสถามว่า ข้าแถมสามเณร
 ผู้เจริญ ใครเป็นผู้ให้นามพระสงฆ์ อันเป็นรัตนหาคามีไคแก่อาจารย์ของท่าน ๆ
 สามเณรถวายพระพรว่า ข้าแถมหาราช พระสัมมาสัมพุทธรเจ้าพระนามว่าสิริมีตตะ
 ไคประทานแล้ว ๆ พระราชินีทรงสดับเสียดใจว่าพุทธรเจ้าทรงวิสัยญี ๆ ภายหลังพระองค์
 ไคพระอัสสาสะปัสสาสะแล้ว จึงตรัสถามสามเณรนั้นอีกว่า ข้าแถมสามเณร ผู้เจริญ
 พระพุทธรเจ้าประทับอยู่ในที่ไหน ๆ สามเณรถวายพระพรว่า ข้าแถมหาราช พระผู้มี
 พระภาคเจ้า ประทับอยู่ในบุพพารามประมาณ ๑๖ โยชน์ ทางทิศอุดรจากพระนครนี้

ข้าแต่สาม เณร พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในทิศใด เราจักไปทางทิศนั้น ไม่ทรงเอื้อเพื่อ
 อาตมยจักรพรรดิสมมติขึ้น ทรงอภิเษกสาม เณรนั้นให้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ฯ พระศาสดา
 เมื่อทรงประกาศเนื้อความนั้น จึงตรัสว่า

อัสติบุรุษทั้งหลาย ย่อมไม่ทำตามอัสติบุรุษผู้ให้อยู่ซึ่งสมบัติอันบุคคลพึงให้
 ได้โดยยาก ผู้กระทำอยู่ซึ่งกรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยาก ธรรมของ
 อัสติบุรุษทั้งหลายย่อมเป็นสภาพอันอัสติบุรุษพึงดำเนินตามได้โดยยาก

ดูกอนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชาผู้เจริญ อัสติบุรุษทั้งหลายย่อมให้ทาน
 ที่บุคคลอื่นให้ได้โดยยาก ย่อมทำกรรมที่คนอื่นทำได้โดยยาก พวกอัสติบุรุษยอมทำตาม
 ไมได้ ธรรมของอัสติบุรุษทั้งหลายเป็นธรรมที่พวกอันธพาลดำเนินตามไม่ได้ คือเป็นธรรม
 ที่พวกอันธพาลพึงนำไปปฏิบัติโดยยาก

เพราะฉะนั้น กติจากโลกนี้ของอัสติบุรุษทั้งหลายและอัสติบุรุษทั้งหลาย
 จึงแตกต่างกัน อัสติบุรุษทั้งหลายยอมพากันไปสู่นรก อัสติบุรุษทั้งหลาย
 ย่อมมีสวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า

ดูกอนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ เพราะเหตุนี้ กติของอัสติบุรุษ
 ทั้งหลายและอัสติบุรุษทั้งหลายจากมนุษยโลกนี้ ย่อมเป็นต่าง ๆ กัน ฯ อัสติบุรุษทั้งหลาย
 ย่อมไปสู่นรก อัสติบุรุษทั้งหลายยอมมีสวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า การพบพระพุทธเจ้า
 การฟังธรรม การพบพระสงฆ์เป็นเรื่องอัสติบุรุษพึงได้โดยยาก จักรพรรดิสมมติอัน
 บุคคลอื่นพึงได้โดยยาก กรรมอันพระราชากระทำแล้วเป็นกรรมอันบุคคลอื่นทำได้โดยยาก

ในกาลนั้น พระราชา ครั้นทรงอภิเษกสาม เณรแล้ว ลำพังพระองค์เดียว
 เถานั้นทรงมายพระพิภคร์ตรงทิศอุดร เสด็จไปสู่ที่ประทับของพระพุทธเจ้า ฯ เมื่อ
 พระราชานั้นซึ่งเป็นสุขุมลชาติ เสด็จจำเริญด้วยพระบาท ในวันเดียวพระบาททั้ง ๒ ข้าง
 ก็แตก ฯ พระโลหิตไหลออกจากฝ่าพระบาททั้ง ๒ ข้าง ฯ เมื่อพระบาททั้ง ๒ ข้างแตกแล้ว
 พระราชาจึงเสด็จกลานด้วยพระขงฆ์ทั้งสอง พระหัตถ์ทั้งสอง ตลอดเวลา ๓ วัน ฯ
 ในวันที่ ๔ พระโลหิตก็ไหลออกจากพระหัตถ์ทั้งสอง จากพระขงฆ์ทั้งสอง ฯ ลำดับนั้น
 พระราชาทรงดำริว่าเราจะไปช่วยยกแค้นเทียว ครั้นทรงดำริอย่างนี้แล้วจึงทรงตีไป

ด้วยพระอุระในภายหลัง ฯ พระราชาเมื่อคืบไปด้วยพระอุระ แม่ทรงประสมความทุกข์
ทรงอาศัยการพบพระพุทธรูปเจ้าทรงลดต้นความทุกข์ไว้แล้ว ฯ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าสิริมีตตะ ผู้ประกอบด้วยพระมหากรุณา
ทรงสอดส่องโลกด้วยพระสัมพันธุญชญาณ ทรงเห็นกำลังความเพียรของท้าวเธอ ทรง
พระดำริว่า พระราชานี้เป็นหน่อแห่งพระพุทธรูปเจ้า เป็นพี่แห่งพระพุทธรูปเจ้า เป็นเชื้อสาย
แห่งพระพุทธรูปเจ้า เพราะเราท้าวเธอจึงเสวยทุกข์หนัก ก็เราจะไปอยู่ที่เฉพาะพระพักตร์
ของท้าวเธอ แล้วจึงเสด็จไปด้วยพุทธสิริทรงทำไถรางของพระพุทธรูปเจ้าหายไป เนรมิต
เพศเป็นนางพนอย เนรมิตจรด แล้วเสด็จจรดไป ฯ ก็แล พระผู้มีพระภาคเจ้า
เมื่อเสด็จไปประทับยืนเฉพาะพระพักตร์ของพระเจ้าจักรพรรดิ ฯ พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า คุณอนาถนุเจริญ ทานคืบไปสูทางควยอกจงหลีกไป เราจักขับจรดไป ฯ
พระราชาทรงสลับคำของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น จึงตรัสว่า คุณอนสารถีนุเจริญ เมื่อเรา
เดินทางไปควยเรื่องที่ต้องทำ ทำไมเราจักคองหลีกเล่า เราถึงอารมณ์ที่ยึดพระพุทธรูปเจ้า
มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุข ทานจงแลนจรดของทานน่านขึ้นไปบนรางของเรา เราจะไม่
ยอมให้หนทาง ฯ พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า คุณอนมาถนุเจริญ ถาทานจะไปสูสำนักของ
พระพุทธรูปเจ้า เชิญขันจรดของเราเถิด เราจักไปสูสำนักพระพุทธรูปเจ้า ฯ พระราชา
ทรงสลับคำของสารถีแล้วจึงตรัสว่า สาธุแล้วเสด็จขันจรด ฯ พระผู้มีพระภาคทรงบาย
พระพักตร์มุ่งบุพพาราม เสด็จไปกับพระราชา ฯ ครั้นเมื่อพระศาสดาเสด็จถึงกลางทาง
เวลานั้น นางสุชาคา^๑ ลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ แปลงเพศเป็นชาย ถือเอาอาหาร
ทิพย์หนึ่งมายืนอยู่หนารด กล่าววา คุณอนสารถีนุเจริญ ถาทานต้องการอาหารหรือหนึ่งไร
ข้าพเจ้าจะให้อาหารนั้นแก่ทาน แต่ถาทานไม่ต้องการข้าพเจ้าจะหึงมันเสีย ฯ สารถี
กล่าวว่า คุณอนมาถนุเจริญ ก็ข้าพเจ้ามีบุรุษหนึ่งบอบบางทึ่งทรพดอยู่คนหนึ่ง เพราะเหตุ
แห่งบุรุษ ทานโปรดให้อาหารแก่ทานเจ้าเถิด ฯ นางสุชาคาได้ให้อาหารแก่สารถีนั่น ฯ
ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงได้อาหารแล้วจึงประทานให้แก่พระราชา ฯ ในกาลนั้น
ท้าวสักกเทวราช ทรงถือเอาทิพย์ลงมาจากดาวดึงส์แปลงเพศเป็นบุรุษ สะพาย

^๑ สุชาคา คือ มเหสี ๑ ใน ๔ ของท้าวสักกเทวราช จอมเทพในสวรรค์ชั้น
ดาวดึงส์

กระบอกนำมาควยมา กลาวอย่างนั้นเหมือนกัน แลวทรงใหน้ำนั้นแกสารดี ๆ
พระผู้มีพระภาคได้ประทานน้ำแกพระราช ๑ ส่วนพระเจ้าสังฆจักรพรรดิ จึงเสวยทั้ง
อาหารทิพย์ทั้งน้ำทิพย์

ในเวลาทีเสวยเสร็จ ความทุกข์ทรมานทั้งปวง ไคพิณาศไปควยอานุภาพ
แห่งอาหารทิพย์และน้ำทิพย์ ๆ พระราชาจึงเป็นผู้มีความสุข ๆ ถัดในกาลนั้น พระผู้มี-
พระภาคเจ้า เสด็จไปเรื่อย ๆ กระทั่งถึงทีไกลพระวิหารบุพพาราม ๆ พระองค์
จึงทรงกลายร่างจากเพศสารดีประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ ทีจักไวถวายเป็นแล้ว ๆ เมื่อไค
พระผู้มีพระภาคประทับนั่งในบุพพาราม เมื่อนั้น พระราชาก็เสด็จลงจากรถเข้าไปใน
บุพพาราม หอกพระเนตรเห็นแสงสว่างจากรัตน์ของพระพุทธเจ้าเท่านั้นทรงวิสัย
พระศาสดาตรัสกะพระราชว่า คุณอนมหาบุรุษ พระผู้มีพระภาคอยู่ที่นั่น ๆ ครั้นนั้น
พระราชาทรงพินแล้ว จึงเสด็จเขาไปไกลพระศาสดา ประทับนั่งทีควรส่วนหนึ่ง
ทรงประคองอัญชฎิกรามพูล เนื้อความนี้กะพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค
ผู้มีเจริญ ผู้เป็นนายกของโลก ผู้เป็นที่พึ่งของชาวโลก พระองค์โปรดแสดงพระธรรม
อันสูงสุดสักบทหนึ่งเถิด ๆ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า คุณอนมหาบพิตร พระองค์จึงฟัง
จึงพิจารณาธรรมกถาคือพระนิพพาน แลวทรงแสดงพระธรรมแกพระราช ๑ พระราชา
ทรงสดับพระธรรมบท บทหนึ่ง แลวตรัสถามว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้มีเจริญ พระองค์
ทรงหยุดเถิด อยาทรงแสดงพระธรรมบทอื่นอีก ๆ ถาว่าทำไม พระราชาจึงทรง
ห้ามเสียดี้ ๆ เฉดยว่า พระราชาทรงคิควา ถาพระผู้มีพระภาคฟังทรงแสดงธรรมมาก
วัตถุทีควรบูชาธรรมของเราไม่มี เราฟังพระธรรมบทหนึ่งเท่านั้น จักถวายเป็น
อันเอกของเราทีควรแก่การบูชาพระธรรมบทนั้น เพราะเหตุคั้น พระราชาจึงทรงห้าม
เสียดี้ ๆ ครั้นนั้น พระเจ้าสังฆจักรพรรดิราชทรงกรามพูล เนื้อความนี้กะพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้มีเจริญ เมื่อพระองค์ทรงแสดงพระนิพพาน เรื่องเดียวอันเป็นที่สุคในธรรม
ทั้งปวงอย่างนี้ แมซาพระองค์จะตัดศีรษะทีเป็นอวัยวะสูงสุดในสรีระทั้งปวงของ
ซาพระองค์คนแลบูชาพระธรรมของพระองค์ เป็นการบูชาวิเศษก่อน ครันตรัสแล้ว
จึงทรงเค็ดศีรษะควยเสียดี้ ทรงวางศีรษะไวบนฝ่าพระหัตถ์ ศีรษะพระโพธิสัตว์กลาว
คาถาบทหนึ่งว่า

อุเทศที่ ๒ (รามสัมมาสัมพุทธเจ้า)

ดูก่อนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในกาลที่ศาสนาของ
 พระอริยมะตไตรยเสื่อมแล้ว ในภัททกัปนี้^๑ แขนคินนี้จะถูกไฟไหม้ ๑ ครั้นภัททกัป
 ดวงไม่แล้ว สุธัญญกัป^๒ มีอายุหนึ่งอสงไขยบังเกิดแล้ว ๑ เมื่อสุทธัญญกัปดวงไป
 กัปหนึ่งซึ่งฉัณฐกัป^๓ เกิดแล้ว ๑ ในกัปนั้น พระพุทธเจ้า ๒ พระองค์คือ
 พระรามพุทธเจ้า และพระธรรมราชพุทธเจ้า จะเสด็จอุบัติ ๑ ในกาลนั้น อายุของ
 สัตว์ทั้งปวง ได้มีกำหนดอสงไขยหนึ่ง ๑ เมื่อใด มนุษย์ทั้งหลายเสื่อมจากอายุหนึ่งอสงไขย
 ได้มีอายุ ๘ หมื่นปี เมื่อนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่า รามราช จะเสด็จ
 อุบัติในโลกเป็นปฐม ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้า มีพระชนมายุ ๘ หมื่นปี พระองค์ทรงมี
 พระวรกายสูง ๘๐ ศอก ตมจันทน์เป็นต้นไม้ตรัสรู้ แสงแห่งรัศมีของพระพุทธเจ้า
 เป็นเช่นเดียวกับขงฉัย (อันเป็นสิ่งที่แฉกเห็นเด่นชัด) ส่องสว่างตลอดกาลเป็นนิตย์
 ในอากาศทั้งสิ้น ๑ ครั้งนั้น กัดปพฤกษคนหนึ่งได้เกิดขึ้นด้วยอำนาจของพระพุทธเจ้า ๑
 มหาชนทั้งปวง อาศัยตนกัดปพฤกษได้ยงคนเป็นนิตย์ ๑ ในศาสนาของพระรามสัมมาสัมพุทธเจ้า
 สัตว์ทั้งปวงจะพากันไปสู่สวรรค์ ๑ ดูก่อนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ
 พระพุทธเจ้า พระนามว่ารามราช ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ บารมีข้อหนึ่งได้
 ปรากฏชัดแล้วจึงได้สมบัติอย่างนี้

^๑ ภัททกัป คุุภาคนวนกและวิทยานินทรเล่มนี้ หน้า ๒๓๐.

^๒ สุธัญญกัป คุุภาคนวนก.

^๓ ฉัณฐกัป คุุภาคนวนกและวิทยานินทรเล่มนี้ หน้า ๒๓๐.

คุณอน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในสมัยพระกัสสปสัมมา -
 สัมพุทธเจ้า ๑ พระรามราชโพธิสัตว์ ได้เป็นมาณพื่อนารท ๓ ในครั้งนั้น
 นารทมาณพ เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเทวดามีพระอินทร์และพระพรหม เป็นตน
 แวดล้อมแล้ว ผู้ถึงพร้อมด้วยอนุพยัญชนะ ๘๐ ประการ จึงคิดว่าพระกัสสปสัมมา -
 สัมพุทธเจ้า เราพบได้ยากยิ่งนักเราจะต้องการอะไรด้วยอัศตภาพที่นารังเกียจ
 เราจักทำสรีระของเราให้เป็นประคูประเทียมทอง บูชาแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า
 ครั้นคิดแล้ว จึงถือเอาธา ๒ ชิ้น ชุบให้ชุ่มด้วยน้ำมันแล้วพันตั้งแต่ศีรษะถึงฝ่าเท้า
 จุกไฟที่ศีรษะบูชาแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๓ เขาได้ทำความปรารถนาว่า ข้าแต่
 พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เจริญ ขอปัจจัยแห่งสัพพัญญุตญาณ จึงมีด้วยการถวายร่างกาย
 และชีวิตนี้ ๓ ในกาลนั้น พระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพยากรณ์นารทมาณพนั้นใน
 ทามกลางบริษัท ๔ ๓ พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่า คุณอนนารทมาณพผู้เจริญ เมื่อ
 ภัททกัปป์ถูกไฟไหม้แล้ว ได้มีกัปป์ชื่อสุญญกัปป์ มีอายุ ๑ อสงไขย ๓ เมื่อสุญญกัปป์
 ล่วงไปแล้ว มัณฑกัปป์บังเกิด ๓ ในกัปป์นั้น อันเป็นอนาคต ทานนั้นจักบังเกิดเป็น
 พระรามสัมมาสัมพุทธเจ้า ๓ ในกาลนั้น นารทมาณพ ผู้อันไฟถูกโหลงแล้วตลอด
 ๑ ราตรี จุกไฟบังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต ๓ พุ่มคอกบัวได้เกิดแล้วในสถานที่แห่งการ
 บูชา ๓ มหาชนทั้งปวงเห็นพุ่มคอกบัวก็พากันสรรเสริญว่า นารทมาณพผู้นี้ เป็นมนุษย์อัศจรรย์ะ
 แหนขอ จักเป็นพระพุทธรูปเจ้าในอนาคตแล้วพากันบูชาเป็นการบูชาอย่างยิ่งใหญ่

คุณอน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ด้วยผลแห่งการถวายร่างกาย
 และชีวิต รามราชโพธิสัตว์จักเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต ๓ ด้วยผลแห่ง
 การบูชาด้วยสรีระ พระผู้มีพระภาคทรงมีพระวรกายสูง ๘๐ ศอก ๓ ด้วยผลแห่งการ
 ถวายชีวิต พระองค์บังเกิดแล้วมีพระชนมายุ ๘ หมื่นปี ๓ ด้วยผลที่พระโพธิสัตว์

๑ กัสสปพุทธเจ้า คุณภาคผนวก.

ถูกไฟลุกโพล่งตลอด ๑ ราตรี แสงสว่างแห่งพุทธรัศมีจะส่องสว่างตลอดทั้งคืนและวัน
เป็นนิตย์ ๗ แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์และดวงจันทร์โคเป็นแสงสว่างน้อยไปเสียแล้ว ๗
ลูกอนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ มนุษย์ทั้งปวง ไม่ใคร่มรรคผลในศาสนาของเรา
บำเพ็ญบุญทั้งหลายมีทานเป็นต้น ในศาสนาพระอริยมะตไศรยพุทธเจ้าก็ไม่ใคร่มรรคผล
จงปรารถนาถึงในศาสนาของพระรามสัมมาสัมพุทธเจ้า ๗

อุเทศของพระรามสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นอุเทศที่ ๒

จบแล้ว ควดยประการฉะนี้

อุเทศที่ ๓ (พระธรรมราชาสัมมาสัมพุทธเจ้า)

ลูกอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ เมื่อศาสนาของพระราม-
สัมมาสัมพุทธเจ้าล่วงไปแล้ว ในกัปนี้ มนุษย์ทั้งหลายบังเกิดแล้ว มีอายุ ๕ หมื่นปี ๗
ในกาลนั้น พระราชา พระนามว่า บัสนันทีโลกส ๑ จักเป็นพระพุทธเจ้า พระนามว่า
พระธรรมราชา ๗ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงมีพระชนมายุ ๕ หมื่นปี ทรงมีพระวรกาย
สูง ๑๖ ศอก ๗ ศอก กะทิงโคเป็นต้นไม่ใคร่รู้ ๗ เมื่อพระศาสดาเสด็จดำเนินไป
ดอกบัวใหญ่ ๒ ดอก โคช้ำแรกรองรับพระบาททั้ง ๒ ไร่เห็นแผ่นดิน ๗ ดอกบัวดอกหนึ่ง ๗
โคช้ำลดอรอด พระบาททั้ง ๒ ข้างจะประทับยืนบนดอกบัวที่ตั้งมั่นแล้ว ๗ ดอกบัวดอกหนึ่ง
สำเร็จควยแก้ว ๗ ประการ บังเกิดแล้วในที่อื่นเป็นที่ประทับนั่ง ๗ ตกกลับพลุกษัตหนึ่ง
บังเกิดแล้ว ๗ มหาชนทั้งปวง อาศัยตกกลับพลุกษัตหนึ่งตน ๗ พวกเขาไม่ต้องเป็น
ชวานา ไม่ต้องเป็นพอลา ๗ สมบัติบังเกิดแล้วควยอานุภาพของพระพุทธเจ้า ๗
ลูกอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบำเพ็ญบารมี
๑๐ ประการ บารมีข้อหนึ่งโคปรากฏชัดแล้ว จึงทรงได้รับสมบัติ

คุณอน สารีบุตร ผู้มีกรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในสมัยพระพุทธเจ้าพระนามว่า โจนาคมน^๑ บัดเสนาโพธิสัตว์ ใดเป็นมาพบชื่อว่าสุทรมานพ ๑ ในกาลนั้น สุทรมานพ รักभावที่คอกในสระแห่งหนึ่ง เขาเก็บคอกบัววันละ ๒ คอก ทุกวันไปขาย ๑ เขา ไคชาวสาร ๗ กำมือควมมูลคาคอกบัว ๒ คอก ๑ เขาเลี้ยงตนควมคอกบัวนั้น ๑ วันหนึ่งเขาถือคอกบัว ๒ คอก ไปตามทางเพื่อต้องการขาย ๑ ในขณะนั้น พระโจนาคมนพระพุทธเจ้า เสด็จไปสู่หมู่บ้านเพื่อโปรดสัตว์ ทรงทอดพระเนตรเห็นสุทรมานพ ทรงพิจารณาเขาควม พระสัพพัญญุตญาณ แลวทรงพระดำริว่า สุทรมานพนี้ เป็นเชื้อสายของพระพุทธเจ้า บำเพ็ญบารมีทั้งหลายแลวจักเป็นพระพุทธเจ้า บัดนี้เราจักพยากรณ์หนอแห่งพระพุทธเจ้า ผู้นี้ แลวใดทรงแยมพระโอบุช^๒ ๑

มานพ เห็นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแยมพระโอบุช จึงกราบทูลถาม พระพุทธเจ้าว่า ข้าแต่พระผู้เป็นนายของโลก ผู้เจริญ ข้าพระองค์ มีโชญาติ มีโชสหาย พระองค์ทรงแยมพระโอบุชเพราะเหตุไร ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้าไคตรัสพระดำรัสว่า สุทรมานพผู้เจริญ ทานนั้นแหละเป็นนงชายของเรา จักเป็นผู้มีมารดาและบิดาคณเดียวกัน ๑ สุทรมานพจึงกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ เป็นนงชายของพระองค์ในครั้งไหน ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า มานพผู้เจริญ เมื่อภักทักปปีดวงไปแลว มัดทักปปีบังเกิดแลว ๑ ในกัปนั้น พระพุทธเจ้า ๒ พระองค์ จะเสด็จอุบัติ พระรามราชจักเป็นพระรามสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์แรก ๑ เมื่อ พระรามสัมมาสัมพุทธเจ้าดวงไปแลว ทานผู้เจริญจักเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า พระธรรมราช เราเป็นพระพุทธเจ้าก่อน ทานจักเป็นพระพุทธเจ้าภายหลัง เพราะฉะนั้น เราจึงกล่าววาทานเป็นนงชายของเราควมประการนี้ ๑

สุทรมานพ ไคฟังพระพุทธดำรัส เลื่อมใสแลว คิดวาทธรรมควา พระพุทธเจาจะนี้ บอมไม่เป็นคำสอง พระพุทธเจาจะนี้เป็นคำจริงเสมอ เราเลี้ยงชีพ ควมมูลคาคอกบัว ๒ คอก บัดนี้เราจะถวายคอกบัวทั้ง ๒ คอกให้เป็นทานแด่ พระพุทธเจ้า ๑ พระพุทธเจ้าทรงถือเอาคอกบัวแลวประทับบนคอกบัวทั้ง ๒ คอก

^๑ โจนาคมนพระพุทธเจ้า กุภาคณวก.

สุทรมานพเห็นพระพุทธเจ้าประทับบนดอกบัว จึงคิดอย่างนี้ว่า ความรอน
ของดวงอาทิตย์จงอย่าเผาพระผู้มีพระภาคเลย แล้วจึงถือเอาขนออก ๕ คันยกขึ้นทั้ง
๔ ทิศ ถือเอาณา ๒ ผืน ซึ่งกันพระผู้มีพระภาคไว้ แล้วตั้งความปรารถนาว่า ข้าแต่
พระโกนาคนนสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เจริญ ขอปัจจัยแห่งสัพพัญญุตญาณจงสำเร็จด้วยการ
ถวายดอกไม้อะเนานี้ ฯ ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์ว่าความดำริของท่าน
มีอยู่อย่างใด ความดำริของท่านจงสำเร็จโดยพลันอย่างนั้นเถิด ฯ

ในกาลนั้น เสียงนั้น ดังกึกก้องกังวาลไปเบื้องตำถึงนาคพิภพ เบื้องบน
จกพรหมโลก ฯ ครั้งนั้นพระยานาคราช ขึ้นมาจากนาคพิภพ ฯ ทวามหาพรหมเหาะ
ลงจากพรหมโลก ฯ ทวามหาพรหมและพระยานาคราช เสด็จเข้าไปสู่สำนักของ
พระศาสดาถวายบังคมแล้วกราบทูลถามพระศาสดาว่าข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความดำริ
ของสุทรมานพจะสำเร็จหรือ ฯ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุณกอนทานผู้เจริญทั้งหลาย
สุทรมานพไขนาค่างกันเราทั้งกลางคืนและกลางวัน เพราะเหตุนี้ความปรารถนา
ของเขาย่อมสำเร็จ ฯ เทวดาทั้งหลายกราบทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไร
เป็นความสำเร็จ อะไรเป็นเหตุ ปัจจัยอะไรซึ่งมีแก่สุทรมานพนั้น ฯ พระผู้มีพระภาค
จึงตรัสบอกความสำเร็จของสุทรมานพนั้นแก่เทวดาทั้งหลายว่า คุณกอนเทวดาผู้เจริญ
ทั้งหลาย เมื่อภัททกัปนี้ล่วงไปแล้ว มันทกัปบังเกิดแล้ว ฯ ในกัปนั้น พระรามราช
จักเป็นพระรามสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์แรก มาณพญูนจักเป็นพระพุทธเจ้าภายหลัง ฯ
ในครั้งนั้น หมูเทวดาทังปวง พระยานาคทังปวง ทวามหาพรหมทังปวง พากันกระทำ
สาธุการ บูชาแกมมาณพนั้นเป็นการบูชาวิเศษที่ยิ่งใหญ่ ฯ

คุณกอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ควบคุมดูแลแห่งการถวายดอกบัว
๒ ดอก ของสุทรมานพนั้น ดอกบัว ๒ ดอก โศกโศกจะบังเกิดในเวลาเสด็จ
ดำเนินไปถวายพระบาท ฯ ควบคุมดูแลแห่งขันตีธรรม คนกัลปพฤษจจึงบังเกิด ฯ ควบคุม
ดูแลแห่งการไชยทางนี้ พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ประทับนั่งในที่ใด ประทับไสยาสน์
ในที่ใด ในที่นั้น ฯ จะเกิดหองอันนารัตนรมย์ สำเร็จด้วยแก้ว ๘ ประการ ฯ ควบคุม
ดูแลแห่งการถวายดอกบัว ๒ ดอกและชีวิต พระผู้มีพระภาคได้มีพระชนมายุ ๕ หมื่นปี ฯ
คุณกอน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในสถานที่อันพระโกนาคนนพุทธเจ้า

พยากรณ์แล้วนั้นจะบังเกิดคนกัปปฤกษ์คนหนึ่ง ๆ มหาชนทั้งปวงจะอาศัยคนกัปปฤกษ์
 เดียงชีวิต ๆ คุณอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ มหาชนทั้งปวง ปรารถนา
 พบศาสนาของพระอริยมะตไตรย ถ้าไม่โคพบศาสนาของพระอริยมะตไตรย ยอมปรารถนา
 พบพระรามสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่โคพบพระรามสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ยอมปรารถนา
 บังซึ่งพระปัสเสนทิโกศลธรรมราชสัมมาสัมพุทธเจ้า ๆ

อุเทศของพระปัสเสนทิโกศลผู้จะเป็นพระธรรมราชสัมมาสัมพุทธเจ้า
 อันเป็นอุเทศที่ ๓ จบแล้ว ค่ายประการฉะนี้

อุเทศที่ ๔ (ธรรมสามีสัมมาสัมพุทธเจ้า)

คุณอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ครั้นเมื่อรามสัมมาสัมพุทธเจ้า
 และธรรมราชสัมมาสัมพุทธเจ้า สว่างไปแล้ว มณฑกัปปจะถูกไฟไหม้ ๆ ในที่สุดแห่ง
 การไหม้ จึงเกิดกัปปหนึ่งชื่อ สารกัปป^๑ ๆ ในกัปปนั้น บุคคลผู้หนึ่งจักเป็นพระพุทธรเจ้า
 บุคคลนั้นเป็นใคร บุคคลนั้นคือพระยามาร^๒ โคเป็นพระพุทธรเจ้า พระนามว่า ธรรมสามี -
 สัมมาสัมพุทธเจ้า ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงมีพระวรกายสูง ๔๐ ศอก ๆ
 แสงสว่างแห่งพุทธรัศมีเป็นประจักษ์แสงสว่างของดวงอาทิตย์และดวงจันทร์และเป็น
 ประจักษ์สายฟ้า ๆ เวลาใด พระพุทธรเจ้าเสด็จดำเนินไป ประทับนั่งและประทับ
 ไถยาสน์ในที่ใด ๆ ในเวลานั้น เศวตจักรประมาณ ๓ โยชน์ จะลอยขึ้นไปกางกั้น
 ในอากาศในที่นั้น ๆ ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระชนมายุ ๑ แสนปี ๆ ต้นสาละพฤกษ์
 โคเป็นคนไมตรีสรู ๆ เพราะอำนาจของพระพุทธรเจ้า จึงเกิดชุมนุมทรัพย์หนึ่ง ๆ
 มหาชนทั้งปวงอาศัยชุมนุมทรัพย์เดียงตน ๆ คุณอนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ
 พระพุทธรเจ้าพระองค์นั้นทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ บารมีข้อหนึ่งปรากฏชัดแล้ว

^๑ สารกัปปี คุณาคณนวกและวิธานันพนธเล่มนี้ หน้า ๒๓๐.

^๒ อภิภูเทวราชา หรือ พระยามาร คุณาคณนวก.

จึงทรงไต่ถามดังนี้ ๖

ดูกอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในกาลแห่งพระกัสสป -
 สัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ พระยามาร ไต่ถามหาเสนาบดี ๖ พระองค์ เสด็จอุบัติเป็นอำมาตย์
 โดยชื่อว่าโพธิ ๖ สมัยหนึ่ง พระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเสวยผลสมาบัติภายใน
 ตันนิโครธ เสด็จออกจากผลสมาบัติ ๒ แล้ว ประทับอยู่ในพระเชตะวัน ๖ ครั้งนั้น
 พระเจ้ากิงกิสสมหาราช ทรงทราบอันสงฆ์ของผลสมาบัติ จึงทรงดำริว่า เราจะถวาย
 ทานแด่พระพุทธเจ้า จะพึงธรรม ๖ พระองค์ ครั้นตั้งราชบุรุษทั้งหลายว่า บุรุษผู้เจริญ
 ทั้งหลาย ทานทั้งหลายจึงที่กลองประกาศว่าบุคคลใดถวายทานแด่พระพุทธเจ้าก่อน
 พระราชา บุคคลนั้นจะได้รับราชทัณฑ์ ๖ พวกราชบุรุษรับพระดำรัสของพระราชาแล้ว
 ก็ที่กลองประกาศในพระนครทั้งสิ้นตามพระดำรัสนั้นนั้นแล ๖ พระราชาตรัสใช้เสนา
 ๕ เหล่า คือ เหล่าช่าง เหล่ามา เหล่ารถ เหล่ารบ ทหารดาบ ให้จัดการอารักขา
 โดยรอบพระเชตะวัน ๖

ในกาลนั้น โพธิอำมาตย์คิดว่า พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากผลสมาบัติ
 แล้วเช่นนี้ เมื่อราตรีนั้นสว่างแล้ว เราจักถวายทานแด่พระองค์ก่อนใครที่เดียว ถ้าแม้ว่า
 ราชเสวกของพระราชนั้นจักตัดเราออกเป็น ๘ ทอน ความตายของเรานั้นแลเป็น
 สิ่งประเสริฐก็แล ครั้นคิดแล้ว จึงเรียกบุตรและภรรยาบอกว่า ดูกอนนางผู้เจริญ
 พระราชาของชาวเรา มีพระราชโองการสั่งให้พวกราชบุรุษตีกลองประกาศใน
 พระนครทั้งสิ้นว่า บุคคลใด ๆ ถวายทานแด่พระตถาคตเจ้าก่อน ราชทัณฑ์จักมีแก่
 บุคคลนั้น ๆ บัดนี้เราจักถวายทานแด่พระตถาคตเจ้าก่อนที่เดียว ราชทัณฑ์จักมีแก่เรา
 เรายังไม่ทราบว่าจะตายหรือจะรอดชีวิต ถ้าความตายจักมีแก่เราผู้ถวายทานอยู่ ก็จัก
 เป็นสิ่งประเสริฐ ดูกอน นางผู้เจริญ ทานจงให้อาหารสักห่อหนึ่งกับผืนหนึ่งแก่เราเถิด ๖
 ภรรยาได้ฟังคำของเขาก็นับว่า สาธุ จึงห่อวัตถุที่จะให้ทั้ง ๒ อย่างแก่สามี แล้วให้
 ของที่จะให้ส่วนอื่นของตัวอื่นเขาเทียมกันแก่เขา กล่าววา ซาแต่สามี ทานจงถวาย

๑ สุนฺญกัปป์ ฦภาคณวก.

๒ ผลสมาบัติ การเสวยสุขทางจิตอริยมผลอันสูงสุด (ป.ศ.ศ. ๑๙๕).

ทานจงถวายทานอันเท่าเทียมกันของข้าพเจ้านี้แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าแต่สามี
 ทานจงถวายทานอันเท่าเทียมกันของทานนี้แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ อมาตย์นั้น
 รับเอาวัตถุทานทั้ง ๒ อย่าง คือ ณาและภัตต์ อันเป็นปัจจัยแห่งพระนิพพาน และรับ
 เอาวัตถุทานที่เป็นส่วนของภรรยาออกจากบานเค้นทางบายหน้าสู่พระเชตวัน ฯ

ในกาลนั้น พวกราชบุรุษเห็นเขาแล้วพากันพูดว่า เสนาบดี ผู้เจริญ เหตุไฉน
 ทานจึงมาที่สำนักพระศากยโคตมเจ้าเล่า ฯ เขาได้ยินคำของราชบุรุษเหล่านั้น คิดว่า
 ถ้าเราจะบอกวาทะราชาส่งข้าพเจ้าไปเพื่อนิมนต์พระพุทฺธเจ้าไซร้ ทานที่บุคคล
 ผู้กล่าวมูสาถวายแล้ว ย่อมไร้ผล เพราะฉะนั้น บัดนี้เราจะพูดคำจริง ครั้นคิดแล้ว
 จึงพูดกะพวกราชบุรุษว่า คุณอนทธานราชเสวก ผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้าจักไปสำนัก
 ของพระพุทฺธเจ้าแล้วถวายทาน ฯ ลำดับนั้น พวกราชเสวกได้ฟังคำของเขาก็เคียดแค้น
 ยิ่งนัก พูดกะเขาว่า ทานอมาตย์ผู้เจริญ ทานไม่ทราบราชทัณฑ์หรือ ทานสำคัญว่า
 คอของท่านเป็นคูกคอกข้าง คอมา คอกูเขา คอเหล็ก กระนั้นหรือ เออ ก็ ทานไม่สำคัญ
 หรือว่าคอของท่านเป็นประคูกคอกตนกลวย แล้วจับอมาตย์มัดไว้แล้ว พาเขาไปในสำนัก
 พระราชา ฯ พระราชาทอดพระเนตรเห็นอมาตย์นั้นก็บังเกิดความกริ้ว ตรัสเรียก
 เพชฌฆาตมาเผ่าสั่งว่า คุณอนเพชฌฆาตทั้งหลาย ผู้เจริญ พวกท่านจงลงราชทัณฑ์แก่
 อมาตย์ ฯ เพชฌฆาตเหล่านั้น ฟังพระคำรัสของพระราชานั้นก็จับอมาตย์อย่างแน่นหนา
 แล้วนำไปสู่ป่าช้าถึงสถานที่ป่าช้า ฯ

ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบเหตุนี้ด้วยพระสัพพัญญุตญาณ
 ทรงพระคำรัสว่า เชื้อสายของพระพุทฺธเจ้าผู้นี้ จักต้องถึงตาย เพราะเราเป็นเหตุ
 จึงทรงเนรมิตพุทฺธนิมิตให้ประทับนั่งในพระเชตวันแทน ฯ ส่วนพระผู้มีพระภาคเอง
 ทรงยังพระรูปของพระพุทฺธเจ้าให้หายไป แล้วเสด็จไปที่สุสาน ฯ ดวงตาทั้งหลาย
 ของหมู่เพชฌฆาตมองเห็นพระรูปของพระพุทฺธเจ้า ประคูกรูปของบุรุษหนึ่งแล้ว ฯ
 ดวงตาทั้งคู่ของอมาตย์มองเห็นพระรูปของพระพุทฺธเจ้าเป็นพระรูปปกติ ฯ ในกาลนั้น
 พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระคำรัสถึงอมาตย์ว่า คุณอนอมาตย์ผู้เจริญ บัดนี้ ทานจัก
 คงละชีวิตของท่าน ทานมีปัจจัยใด จงให้ปัจจัยนั้นเป็นทานตามกำลัง จงยังจิตให้
 เลื่อมใส ฯ วัตถุทานที่อมาตย์นั้นจะถวายเป็นวัตถุที่ถูกราชเสวกหรือกระจ่ายไปแล้ว

ในเวลาที่เขาถูกจับ ๆ คว้าอานูภาพของพระพุทธเจ้า วัตถุทานนั้นได้ปรากฏอยู่ตรงหน้า
 ของเขา ๆ อามาศยนั้น พังพุทธค้ำรัส ยังจิตให้เลื่อมใส ถือเอาวัตถุทานนั้นถวายส่วนของ
 ตนและส่วนของภรรยาแด่พระตถาคตเจ้า ไคทำความปรารถนาว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็น
 ที่พึ่งของชาวโลก ผู้เจริญ การถวายชีวิตข้าพระองค์สละแล้ว คว้าผลทานนี้ ขอข้าพระองค์
 จงเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตเทอญ ๆ ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงดูอามาศยที่
 ศีรษะแล้วทรงพยากรณ์ว่า คุณอนอามาศยผู้เจริญ ทานจงยังความสุขมากให้เกิด จงพ้น
 จากทุกข์ ท่านปรารถนาประการใด ความปรารถนาประการนั้นจงสำเร็จโดยพลัน ใน
 กัปหนึ่งอันเป็นอนาคต ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ๆ ก็แลครั้นทรงพยากรณ์แล้ว
 ก็เสด็จกลับพระเชตวันทันทีเสวยพระกระยาหารที่อามาศยถวายแล้ว ๆ

ในเวลาเสวยเสร็จ เพชฌฆาตก็ตัดศีรษะของอามาศย ๆ เวลาที่อามาศยตาย
 มหาปฐพีไคกำเห็บหัวนไหวแล้ว เสียงแฉนคินสะเทือนหัวนไหวขึ้นมาจากน้ำ (ที่รองรับ
 แฉนคินโลก) ๆ ขณะนั้นเสวตฉัตรของพระราชาที่หักลง ๆ พระราชาทรงเห็นเหตุ
 อัศจรรย์นั้น ทรงกลัวแต่ภัยยิ่งนัก จึงสั่งให้ราชบุรุษไปคปรศุพระนคร ๆ ลำดับนั้น วิมาน
 หลังหนึ่งอันการกษ ควายนางพอน ๑ พันนาง ก็บังเกิด ณ ที่ถึงแกกรรมของอามาศย
 ในสุสาน ๆ ขุมทรัพย์ใหญ่ ๑๖ ขุม ย่อมบังเกิด คนก็ปลพฤษคนหนึ่งบังเกิดแล้ว ๆ
 บุตรและภรรยาของอามาศยอาศัยวิมาน ขุมทรัพย์ และคนก็ปลพฤษเลี้ยงชีพตลอด
 ๕๐๐ ปี ๆ อามาศยก็บังเกิดเสวยความสุขในสวรรค์ชั้นดุสิต คว้าผลแห่งทานที่ตน
 ถวายแด่พระพุทธเจานั้น ในขณะที่ถึงแกกรรมแล้วนั้นเอง ๆ คุณอนสารีบุตร ผู้มีธรรม
 เป็นราชา ผู้เจริญ มหาชนทั้งหลาย ย่อมบริโภคชาวสาลีที่เป็นชาวสารอยู่เป็นนิตย
 คว้าผลแห่งภคตหอหนึ่ง ๆ เสวตฉัตรประมาณ ๓ โยชน์ บังเกิดเบื่องบนพระพุทธเจ้า
 เป็นนิตย เพราะผลแห่งการถวายผ้า ๆ พระขณมาขุของพระพุทธเจ้า มีกำหนดไค
 แสนปี เพราะผลแห่งการถวายชีวิต ๆ คุณอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ
 พระยามารจักเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต พระนามว่า พระธรรมสามี ๆ คุณอนสารีบุตร
 ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ สัตว์ทั้งปวงถ้าไม่โคบรมลุธรรมอันเลิศในศาสนาของเรา
 ไม่โคบรมลุในศาสนาของพระอริยเมตไตรย ถ้าไม่โคบรมลุในศาสนาของพระราม -
 สัมมาสัมพุทธเจ้าและในศาสนาของพระธรรมราชสัมมาสัมพุทธเจ้า ทานทั้งหลาย

จงปรารถนาถึงพระธรรมสามีสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิด ๆ

อุเทศของพระยามารูจะ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
อุเทศที่ ๔ จบแล้ว ควดยประการนี้

อุเทศที่ ๕ (นารทสัมมาสัมพุทธเจ้า)

ดูก่อน สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ เมื่อศาสนาของพระพุทธรเจ้า
พระนามว่า ธรรมสามีล่วงไปแล้ว สารกัมป์นานไปแล้ว กัมป์หนึ่งชื่อลักชกัมป์ เป็น
สูญญกัมป์เกิดแล้วเมื่อลักชกัมป์หนึ่งล่วงไปแล้ว มัลลทกัมป์ก็บังเกิดขึ้น ๆ ในกัมป์นั้น
พระพุทธรเจ้า ๒ พระองค์ คือ พระนารทพุทธรเจ้าและพระรังสีมุนีพุทธรเจ้า จะเสด็จ
อุบัติ ๆ อสุรินทรราชูราชา ° จักเป็นพระพุทธรเจ้าก่อนทรงพระนาม นารทพุทธรเจ้า
พระผู้มีพระภาค ทรงมีพระวรกายสูง ๒๙ ศอก ๆ แสงสว่างแห่งพุทธรังสีได้เป็นประหนึ่ง
สายฟ้า ๆ แสงสว่างส่วนหนึ่งเป็นแสงสว่างแห่งพุทธรังสีได้เป็นเช่นกับดอกปทุมที่เดียว ๆ
พระชนมายุของพระพุทธรเจากำหนดได้ ๑ หมื่นปี ๆ คนจันทน์เป็นไมตรีสรู ๆ
รส ๙ ประการ เกิดแล้วในแผ่นดินทั้งสิ้น ๆ มหาชนทั้งปวง บริโภคปฐพีรสเลี้ยงตน ๆ
ดูก่อนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระนารทพุทธรเจ้าให้ทานอะไรจึงได้สมบัติใหญ่หลวง
เห็นปานนี้ ๆ ดูก่อนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระนารทพุทธรเจ้า ทรง
บำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ บารมีข้อหนึ่งปรากฏชัดแล้ว จึงได้รับสมบัติใหญ่หลวง
เห็นปานนี้

ดูก่อนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในกาลแห่งพระกัสสปพุทธรเจ้า
พระโพธิสัตว์ได้เป็นพระราชาองค์หนึ่ง ๆ ท้าวเชอทรงมีพระนามว่าสิริคุตราชา ๆ
พระนครมีชื่อว่า นิมลนคร ๆ ส่วนพระมหาเทวีของท้าวเชอ มีพระนามว่าคัมปัสสาเทวี ๆ
พระราชาทรงได้พระโอรสและพระธิดา ๒ องค์ ๆ พระโอรสองค์หนึ่งมีพระนามว่า

° อสุรินทรานู หรือ ทิมโลธ กุภาคยนวก.

นิโครชกุมาร ๆ พระธิดาองค์หนึ่งได้มีพระนามว่าโคตมิ ๆ วันหนึ่งพราหมณ์ ๘ คน
พากันเข้าไปสู่สำนักของท้าวเธอ ถวายสกุติด้วยเสียงกึกก้องแห่งพระพรชัย แล้ว
กราบทูลขอพระนครกะพระราชธา ๑ พระราชาทรงบังเกิดพระโสมนัส โปรด
พระราชทานพระนครให้แก่พราหมณ์ทั้ง ๘ คน แล้วทรงพาพระโอรสพระธิดาและพระเทวี
เสด็จออกจากพระนครเข้าไปในป่าทิพย์แล้วเสด็จขึ้นสู่วอดเขาชื่อธรรมิกะ สร้างอาศรม
ขึ้นแล้ว กษัตริย์ทั้ง ๘ ทรงรักษาศีลอยู่ในอาศรมนั้น ๆ

ในกาลนั้น ยักษ์ตนหนึ่งชื่อ ยันตะ สูง ๑๒๐ ศอก ออกจากป่ามาหยุดยืน
ในที่เฉพาะพระพักตร์ของกษัตริย์ทั้ง ๘ ๆ ยักษ์โคกลาวอย่างนี้ว่า ข้าแถมหาราช
ข้าพระองค์เป็นยักษ์รักษาป่า คิมโลहित กินเนื้อ เป็นอยู่ วันนี้ข้าพระองค์กินช้าง
๘ ตัว มา ๑๔ ตัว เนื้อ ๒๐ ตัว ยังไม่อาจหามความหิวโหยนั้นได้ ข้าแถมหาราช
บัดนี้ข้าพระองค์มาที่นี่เพื่อทูลขอพระโอรสและพระธิดาทั้ง ๒ องค์ ถ้าพระองค์โปรด
พระราชทานพระโอรสและพระธิดาทั้ง ๒ องค์แก่ข้าพระองค์ไซ้ พระองค์จักได้
เป็นพระพุทธรูปเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคต ฯ

ในกาลนั้น พระราชาทรงสดับคำของยักษ์นั้น ตรัสอย่างนี้ว่า ลูกอนยักษ์
ผู้เจริญ ผู้มีหนางาม เราเลี้ยงพระโอรสและพระธิดาทั้ง ๒ องค์ไว้เพื่อประโยชน์
แก่ทาน บัดนี้ทานมาที่นี่เพื่อประโยชน์แก่การขอพระกุมารและพระกุมารีเหล่านี้
เราจักให้พระโอรสและพระธิดาเหล่านี้แก่ทาน ครั้นตรัสแล้ว จึงเสด็จลุกขึ้นทรงจูง
พระกุมารและพระกุมารีทั้ง ๒ องค์ ทรงถือพระเต้านำควยพระหัตถ์ชวา ตรัสว่า
ลูกอนยักษ์ผู้เจริญ ทานจงมาใกล้ ๆ เรา แล้วทรงหลั่งน้ำ ฯ ในเวลาให้ทาน
พระราชธาเมื่อทรงทำปฐพีและหมู่เทพีให้เป็นพยาน จึงตรัสว่า ลูกอนมหาปฐพีและ
หมู่เทวดาทิ้งหลาย ผู้เจริญ ทานผู้เจริญทั้งหลายโปรดเป็นพยานแก่ข้าพเจ้า
พระสัพพัญญุตญาณเท่านั้น เป็นที่รักยิ่งกว่าบุคคลผู้เป็นที่รักคือบุตรและธิดาทั้งหลาย
รอยเท้าพื้นเท้า แสนเท้า แล้วทำความปรารถนาว่าควยผลแห่งการให้บุตรและธิดา
อันเป็นที่รักนี้ ข้าพเจ้าไม่ปรารถนาจักรพรรดิสมบัติ ไม่ปรารถนาอินทรมบัติ ไม่
ปรารถนามารสมบัติ ไม่ปรารถนาพรหมสมบัติ ไม่ปรารถนาประเทศราชสมบัติ
ปรารถนาพระสัพพัญญุตญาณสมบัติ ขอการให้บุตรและธิดานี้ จงเป็นปัจจัยแห่ง
พระสัพพัญญุตญาณเทอญ

ครั้งนั้น ในที่สุดแห่งการปรารถนาของพระราชานั้น ปฐพีก็ไหวหวั่นสั่นสะเทือน
 สวรรค์คะนองคลื่น ๆ ภูเขาสีเนรราชก็ไ้มยยอดสถ เชาธรรมิกะประหนึ่งยอดคหวายถูกอศศิณ
 ฟ้าฝนก็คำรณคำราม ยิ่งฝนโหมตกชวณะ ๆ สายฟ้าพื้มิเซศุกาลก็แลบเปลบปลาม ๆ ทาวสักก-
 เหวราช ทรงเป่าวิชัยศตรสังข ทาวมหาพรหม ทรงปรบพระพิศัต ๗ ทวยเทพทั้งปวง พากัน
 ให้สาธุการกักกอง ๆ อัจจรรยทั้งปวงได้แลแล้ว ๆ พระศาสดาเมื่อทรงประกาศเนื้อความนั้น
 จึงตรัสว่า

แผ่นดินถูกทานทำให้คำรณคำรามแล้ว เสียงของท่านคงถึงแดนไตรพิภพ ๑ สายฟ้าแลบ
 แลบปลามโดยรอบ ประคจจะทำลายเขาทั้งหลาย พระอินทร์ พระพรหม ภูมมเทวดา
 (เทเวคาบเนพันดิน) อากาศเทเวคา วนรกชเทเวคา โสภเทเวคา (พระจันทร) พระยม
 และทาวเวสสุวัณ เทเวคาเหล่านัน พากันสรรเสริญท่านว่าเป็นพระราชานองนรชนน
 ประเสริฐ

คุกอน สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในกาลนั้น ยักษ์จับเอาพระกุมารและ
 พระกุมารีทั้ง ๒ องค์ พาไปหลังบรรณศาตา แลวกักพระกุมารและพระกุมารีทั้ง ๒ องค์ ควย
 พัน คมโลหิตเคียวกันควยอาการเอริกอรอย ๆ ในเวลาเป็นที่เคียวกันของยักษ์ พระราชา
 ทอดพระเนตรเห็นหยาคโลหิตทั้งหมด ก็ไม่ทรงกระทำพระทัยไหวหวุ่นไหว ทรงสรรเสริญทาน
 ของพระองค์ว่า ข้าแหมเทเวคาผู้เจริญ ทานของข้าพเจ้า อัจจรรยหนอ เป็นคุณประเสริฐ ๆ
 คุกอน สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ควยผลแห่งการให้พระกุมารและพระกุมารีทั้ง ๒
 องค์ ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มหาชนทั้งปวงจะบังเกิดความสุขสง่าแห่งรูป
 ควยผลแห่งการเคียวกันพระกุมารและพระกุมารีทั้ง ๒ องค์ ของยักษ์คอประพิศัตของพระ
 ราชา แสงสว่างแห่งพุทธรัศมี จึงบังเกิดตลอดคืนและวันทั้งปวงเป็นนิตย ๆ คุกอน สารีบุตร
 มัธยมเป็นราชา ผู้เจริญ มหาชนทั้งปวงยังไม่ไคยบรรคณในศาสนาของเรา ไคยบรรคณ
 ในศาสนาของพระพุทธเจ้า ๔ พระองค์ คือ ของพระอริยเบคโคทรย ของพระรามสัมมา-

๑ ไคยพิภพ ใช้เป็นชื่อสวรรค์ ตามวิเคราะหในลัจฉีว่า ทิพสถานแห่งเทพ ๓ องค์ แต่
 มิไคยบอกว่าไคยบาง ส่วนทางสันสกฤตคอบอกว่า ไคยแก่ พระพรหม พระวิษณุ และพระรุทร ใน
 อรรถกถาบางแห่งบอกว หมายเอาพรหมโลก (ป.จ. ๓๓๖).

สัมพุทธเจ้าและของพระธรรมสามีสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านทั้งหลายจงปรารถนามรรคผลใน
ศาสนาของพระอสูรินทราหาราชา นารทสัมมาสัมพุทธเจ้าเถิด ฯ

อุเทศของพระอสูรินทราหาราชาจะเป็นพระนารทสัมมาสัมพุทธเจ้า

อุเทศที่ ๕ จบแล้ว ค่ายประการฉะนี้

อุเทศที่ ๖ (รังสีนี้สัมมาสัมพุทธเจ้า)

ดูกอน สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ครั้นเมื่ออสูรินทราหาราชา นารทสัมมา-
สัมพุทธเจ้าดวงไปแล้ว ในกัปนั้น โสณพราหมณ์ ๑ จักเป็นพระพุทธรูปในอนาคต ฯ พระนาม
ของพระพุทธรูปพระองค์นั้นพระนามว่า รังสีนี้ ฯ พระผู้มีพระภาค ทรงมีพระวรกายสูง ๖๐
ศอก คนปีปผลิตไคเป็นคนใบศรีสุ ฯ แสงสว่างพระรัศมีของพระพุทธรูปเจ้าส่องสว่างประคุดแสง
สีทองในเวลากลางวันและส่องสว่างเป็นแสงสีเหลืองในเวลากลางคืน ฯ พระชนมายุของ
พระพุทธรูปเจ้ามีพระชนมายุ ๕,๐๐๐ ปี ฯ ในศาสนาของพระพุทธรูปองค์ มหาชนทั้งปวง ขอม
เลี้ยงชีพด้วยการ เป็นพอกาและกลีกร ฯ ผิวพรรณของมนุษย์ทั้งหลาย งามเหมือนกับสีทอง ใน
กาลนั้น มหาชนจะไซ้เส้นกายจุดไฟ ฯ ในเวลาออกชนของคนฝ่าย ผลฝ่ายจะไม่เป็นไปตาม
ธรรมดา ฯ ในศาสนาของพระพุทธรูปองค์ มหาชนจะสวมเครื่องประดับต่าง ๆ ฯ ดูกอน
สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่ารังสีนี้ ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐
ประการ บารมีข้อหนึ่งปรากฏชัดแล้วจึงได้พุทธสมบัติ ฯ

ดูกอน สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในสมัยของพระพุทธรูปเจ้าพระนามว่า
กกุสันธะ ๒ โสณโพธิสัตว์บังเกิดแล้ว มีชื่อว่ามาฆมาณฑป ฯ มาฆมาณฑปนั้น เป็นพอกาที่ฉลาดยิ่ง
นัก ไปค้าขายครั้งแรก ลงทุนไปจำนวนหนึ่งได้กำไร ๑๐ เท่า ครั้นได้ทรัพย์แล้วจึงกลับมาสู่

๑ โสณพราหมณ์ ลูกาณนก.

๒ กกุสันธพุทธเจ้า ลูกาณนก.

เรือน ๆ ในเวลากลางคืนมา เรือก็จมลงในแม่น้ำนั้นเอง ๆ ภายหลัง มาฆมาฆพาไปค้าขายเป็นครั้งที่ ๒ ลงทุนไปจำนวนหนึ่งไค่กำไร ๑๐ เทา ครั้นโคตรพิชัยแล้วจึงกลับสู่เรือน ๆ ในวันที่สี่ เรือนั้นก็ถูกไฟไหม้ ๆ มาฆมาฆพาขึ้น ทำการค้าเป็นครั้งที่ ๓ ลงทุนไปจำนวนหนึ่งไค่กำไร ๑๐ เทา ครั้นโคตรพิชัยแล้วก็กลับมาสู่เรือน ๆ ในวันนั้น พวกโจรมากกว่าเอาทรัพย์ทั้งหมดแล้วหนีไป ๆ เขาได้ถึงความพินาศครั้งใหญ่ ๆ มาฆมาฆพาขึ้น ทำการค้าครั้งที่ ๔ ลงทุนไปจำนวนหนึ่งชายไค่กำไร ๑๐ เทา ครั้นโคตรพิชัยแล้วจึงกลับมา ๆ ในวันนั้น พระราชามีรับสั่งให้ราชบุรุษเรียกตัวมาฆมาฆพาพาเผ่า ๆ ราชบุรุษ มาจับเอาตัวมาฆมาฆพาขึ้น นำไปสู่พระราชวัง ๆ พระราชามีรับสั่งกะราชบุรุษว่า แนะ ราชบุรุษ ท่านจงไปเรือนของมาฆมาฆพาแล้วยึดเอาทรัพย์ทั้งหมดมาในวันนั้น ๆ ราชบุรุษฟังพระคำรับสั่งของพระราชนั้น ก็ไปสู่เรือนของมาฆมาฆพาแล้วยึดเอาทรัพย์ทั้งหมดมาถวายแด่พระราชา ๆ ในกาลนั้น ภรรยาของเขาได้ประสบความพินาศที่ใหญ่หลวง ๆ มาฆมาฆพา ถูกความทุกข์บีบคั้นแล้วเกิดการวิวาทอย่างรุนแรงกับภรรยา ๆ มาฆมาฆพาออกจากเรือนไปสู่สำนักของสหายถือเอาปากำพลีหนึ่งกับทองแสนหนึ่งไปทำการค้าขาย คิดว่า เราจะไปที่โคคี แล้วจึงไปสู่เมืองโกสัมพี^๑ รักษาอุโบสถศีลในวันปณณมีในครั้งนั้น ๆ ชาวนครทั้งหลายก็ดี ชาวนิคมก็ดี ชาวชนบททั้งหลายก็ดี มาแล้วต่างมีความต้องการ เพื่อเล่นสนุกสนาน จึงไปทักกลางเมือง

ในกาลนั้น พระสาวกของพระพุทธเจ้า พระนามว่ากุกสันธะ ออกจากผลสมบัตินี้คิดว่า บุคคลใด ๆ เป็นผู้ถูกความทุกข์หนักบีบคั้นแล้ว ครั้นคิดแล้วเห็นโคพระโพธิสัตว์ควยทิพจักขุญาณ คิดว่า มาฆพา เป็นผู้มี ความทุกข์หนัก เราจักยังประโยชน์อันบุคคลพึงได้รับในปัจจุบัน ให้บังเกิดแก่มาฆพาขึ้น แล้วถือบาตรและจีวรเหาะมาทางอากาศ ลงในท่ามกลางพระนคร ยืนอยู่ในที่ไกลหนทาง ๆ มหาชนแลเห็นท่านแล้ว จึงเรียนถามว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ พระคุณเจ้ายืนอยู่ที่นั่นทำไม ๆ พระสาวกตอบว่า ดูก่อน อุบาสกผู้เจริญทั้งหลาย อาตมา ยืนอยู่ที่นั่นเพื่อคอยกุมมาฆมาฆพา ๆ มหาชนกล่าวว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ เราทั้งหลายจักถวายท่านแด่พระคุณเจ้า ๆ พระสาวกนั้นไม่ยอมรับท่านนั้น คงยืนอยู่ในที่นั้นเอง มหาชนทั้งหลายจึงพากันไปสู่หนทางไปสนามกีฬาเพื่อการ เล่นสนุก ๆ

^๑ โกสัมพี ชื่อเมืองหลวงของแคว้นวังสะ ตั้งอยู่ที่ตอนใต้ลุ่มน้ำมุนา ที่เรียกว่า ลาน้ำโกกชม ในคำบาลีอรรถาธิบาย (พุทธ.ป. ๑, ๑๐๓).

ในกาลนั้น มาฆะฆาณพ มาเห็นพระสาวกไหวแล้วเรียนถามว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า
 ผู้เจริญ พระคุณเจ้าปรารถนาอะไรหรือจึงยืนอยู่ที่นั่น ๗ พระสาวกนั้นตอบว่า คุณอน มาฆพ
 ผู้เจริญ อาตมาขียนอยู่ที่นั่นเพื่อคอยรับทานของท่าน ๗ มาฆพได้ฟังคำของท่านมีจิตเลื่อมใส มีใจ
 เบิกบานเหมือนมีใครวางทรัพย์ ๑,๐๐๐ ถูกลงไว้ในฝ่ามือตน กล่าววว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้
 เจริญ ข้าพเจ้า กระทำการค้าขายของปฏุกชนถึง ๔ วาระ เสวยทุกชนก บัดนี้ ข้าพเจ้า จะ
 กระทำการค้าขายให้เป็นพระนิพพาน แล้วถวายทองแสนหนึ่งกับฝากัมพลหนึ่งแด่พระสาวก
 นั้นด้วยใจโลภมันส์ ๗ ก็แล ครั้นเขาถวายแล้ว ได้ทำความปรารถนาว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า
 ผู้เจริญ ด้วยผลแห่งทางนี้ ขอจงเป็นปัจจัยแห่งพระสัมพัฏฐญาณ ขอจงเป็นปัจจัยแห่งพระ
 นิพพานเทอญ ๗ พระสาวกนั้น เมื่อกระทำอนุโมทนาแก่เขา จึงกล่าวว่า อุบาสก ผู้เจริญ
 ความคำริของท่านมีอยู่ด้วยประการใด ความคำริด้วยประการนั้น จงสำเร็จโดยพลัน ครั้น
 กล่าวแล้ว จึงเหาะไปทางอากาศหายวับไปยังที่ที่ท่านปรารถนา ๗ ครั้นเมื่อพระสาวกนั้นไป
 แล้ว ตนก็กลับพฤษคนหนึ่งได้บังเกิดขึ้นในที่ที่เขาถวายทานแล้วนั้น วิมานหลังหนึ่งได้บังเกิดขึ้น
 ใกล้โคนของไม้กลับพฤษนั้น ๗ มาฆพนั้น อาศัยตนกลับพฤษเหล่านั้นอยู่ในวิมานนั้นเหมือน
 เทพบุตรนั่งอยู่บนภูเขาคันธมาทน์ ๑

ในครั้งนั้น พระเจ้ากรุงโกสัมพี ผู้นั้นมทานนแวคล้อมแล้ว เสด็จไปสู่สุณามกัฟ้า
 เพื่อความรื่นเริง ทอดพระเนตรเห็นมาฆพนั้น ผู้นั่งอยู่ในวิมานที่ตนกลับพฤษ ประคอง
 เทพบุตร จึงเสด็จเข้าไปใกล้ตนกลับพฤษ ๗ หมูเทวดาคณาธิราชตนกลับพฤษ จับพระศอ
 ของพระราชาเสือกไสออกไป ๗ พระราชากริ้ว จึงตรัสสั่งให้ราชบุรุษเอาไฟเผา
 วิมานของเขา ๗ คอกบัวได้บังเกิดขึ้นบนรองรับเขาไว้แล้ว พระราชาทอดพระเนตร
 เห็นเหตุอัศจรรย์นั้น ยิ่งกริ้วมากขึ้น ตรัสสั่งให้ราชบุรุษจับพระโพธิสัตว์

๑ คันธมาทน์ คือ ภูเขาสูงหนึ่งในบรรดาเทือกเขาทั้ง ๕ ซึ่งตั้งอยู่รอบ ๆ สระ
 อโนคาต (DPPN; I, 746 f.).

เอาไปถว้มน้ำ ๆ ก็มีคอกบัวเกิดขึ้นในน้ำรองรับเขาไว้อีก ๆ พระราชาทอดพระเนตรเห็นเหตุอัศจรรย์นั้น ตรัสถามมาจนเห็นว่า มาดพญูเจริญู ตนก็ลปพฤษนี้ใครให้แก่เจ้า ๆ เขากฎาบทูลว่า ข้าแถมหาราช พระอัครสาวกให้แก่ข้าพระองค์ ๆ พระราชาตรัสว่า ถ้าเช่นนั้นเจ้าจงเรียกพระอัครสาวกให้มาในสำนักของเจ้าสิ ๆ ครั้งนั้น พระมหาสัตว์โคธธิษฐานขอให้พระสาวกมาว่า ข้าแแต่พระคุณเจ้าพญูเจริญู ขอพระคุณเจ้าโปรดมาที่สำนักของข้าพเจ้าเพื่ออนุเคราะห์ข้าพเจ้าด้วยเถิด ๆ

ในที่สุดแห่งคำอธิษฐาน พระสาวกนั้น ก็ทราบถึงความคิดของเขาด้วยทิพพจักขุ และด้วยทิพโสต จึงเหาะมาทางอากาศหยุดอยู่ที่เฉพาะหน้าในสำนักของเขา ๆ ในเวลาที่พระสาวกยืนแล้ว พระสาวกนั้นโคธถวายพระพรกะพระราชาว่า คุณอเมหาราช ถ้าพระองค์ประทุษร้ายมาดพญูเป็นพุทธานุกร พระนครทั้งสี่ของพระองค์จักจมลงในแผ่นดิน ครั้นถวายพระพรแล้วก็กลับไปอยู่ที่อยู่ของตนทางอากาศทันที ๆ พระราชาสคัญคำของพระสาวกเป็นผู้ทั้งกลัวทั้งหวาดสะอุ้ง ตรัสกะพระโพธิสัตว์ว่า มาดพญูเจริญู ตั้งแต่บัดนี้ไปทานจงเป็นนองชายของเราแล้วทรงตั้งพระโพธิสัตว์ไว้ในตำแหน่งพระอนุชาของพระองค์ ๆ

คุณอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญู ด้วยผลแห่งการให้ฬาก็พลผืนหนึ่ง พระโพธิสัตว์จึงโคธสมบัติเป็นอันมาก ๆ พระโพธิสัตว์นั้นใหม่หาทานต่อเนื่องกัน ในศาสนาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ๕ พระองค์เหล่านี้คือ พระกฤษณะพุทธเจ้า พระโกนาคมนพุทธเจ้า พระกัสสปพุทธเจ้า พระโคตมพุทธเจ้า พระเมตไตรยพุทธเจ้า พระรามพุทธเจ้า พระธรรมราชาสัมพุทธเจ้า พระธรรมสามีพุทธเจ้า และพระนารทพุทธเจ้า จักเป็นผู้มีศใหญ่ ๆ คุณอนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญู เมื่อเป็นเช่นนั้น สัตว์ทั้งปวงถ้าไม่บรรลุดุธรรมอันเลิศในศาสนาของพระพุทธเจ้า ๖ พระองค์ คือ ของเรา และของพระอริยมะตไตรย พระราม พระธรรมราชา พระธรรมสามี และพระนารทสัมมาสัมพุทธเจ้า ในอนาคตกาลโสฬพราหมณ์จักเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า รั้งสี่มุนี ทานทั้งหลายจงปรารถนาธรรมอันเลิศ ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นเถิด

อุเทศของโสฬพราหมณ์จะเป็นพระรั้งสี่มุนีสัมมาสัมพุทธเจ้า

อุเทศที่ ๖ จบแล้ว

อุเทศที่ ๙ (พระเวทเทพสัมมาสัมพุทธเจ้า)

ดูก่อน สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ครั้นเมื่อศาสนาของพระรังสีมนีสัมพุทธเจ้าเสื่อมแล้ว และมีนตกปปลวงไปแล้ว มีนตกปปลวงบังเกิดขึ้น ๗ พระพุทธเจ้า ๒ พระองค์ คือ พระเวทเทพพุทธเจ้า และพระนรสีนพุทธเจ้า จะเสด็จอุบัติในกัปนี้ ๗ สุกพราหมณ์ ๑ จักอุบัติเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า เทวเทพ เป็นองค์แรก ๗ พระผู้มีพระภาค ทรงมีพระวรกายสูง ๘๐ ศอก ๗ คนจัมปาโคเป็นตนไมตรีศูร ๗ แสงสว่างแห่งพุทธรัศมี เป็นประคองช่อคอกไม้ ไม่มีความเย็นหรือไม่มีความร้อน ส่องสว่างในโลกทั้งสิ้น ๗ แสงสว่างแผ่เต็มโลกทั้งหมด ๗ พระเวทเทพสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระชนมายุ ๘ หมื่นปี ๗ แขนงคินมีชาวสาธิตหอมเป็นปกติ เกิดแล้วควยพุทธานุภาพ ๗ มหาชนทั้งปวง ไม่ตองเป็นพอลคา ไม่ตองเป็นชาวนา พากันถือเอาชาวสาธิตหอมที่เป็นชาวสารหงบริโลก ๗ ควยพุทธานุภาพ ตนก็ลปพฤษชนกนทงมีเครื่องประดับ และอาการต่าง ๆ หอยยอยอยบังเกิดแล้ว มนุษย์ทั้งปวง ปรารธนาสิ่งใด ๆ ก็ถือเอาสิ่งนั้น ๆ ประคัมตน ร่างกายของมนุษย์เหล่านั้น ไม่ตองคกแตง ผิวพรรณของพวกเขาก็จะมีผิวพรรณคังสีทองโดยปกติ ดูก่อน สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระเวทเทพสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ บารมีชอหนึ่งปรากฏฉิดแล้ว เพราะฉนั้น พระองค์จึงไคมหาสมบัติ ๗

ดูก่อน สารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในกาลแห่งพระโกนาคมนพุทธเจ้า สุกพราหมณ์ บังเกิดเป็นพระยาขางฉัตตันต ๒ ที่ฝั่งสระฉัตตันต ๓ ในวันหนึ่ง สาวกของพระโกนาคมนพุทธเจ้า ชื่อว่า อัญญาตโกณทัณณะ ผู้มีอายุสังขารสิ้นแล้ว ปรีนัพพานที่ฝั่งสระฉัตตันต ๗ ในกาลนั้น พระยาขางฉัตตันต ปรารธนาความเป็นแห่งพระสัพพัญญูญาณ ๗ พระยาขางนั้น เห็นสรีระของพระอัญญาตโกณทัณณะ เกิดความโสมนัส คิดว่า เราจักเภาสรีระของท่านในทันที แล้วอชัชฐานว่า ชาแถหฺมฺเทวคา ผู้เจริญ ในอัททภาพลอน ถาชาพเจ้า

๑ สุกพราหมณ์ ๑ภาคผนวก.

๒ พระยาขางฉัตตันต เป็นขางตระกูลสูงสุคิในจำนวนขาง ๑๐ ตระกูล (ร.บ.ส. ๑๓๘, ๓๑๓).

๓ สระฉัตตันต คือ สระใหญ่ ๑ ใน ๙ สระ แห่งเทือกเขาหิมาลัย (DPPN; I, 921).

เคยทำบุญไว้แล้วไซ้ บัดนี้ขอให้เดี่ยจงบังเกิดตรงหน้าของข้าพเจ้า ควณณณณนั้นเทอญ ฯ
 ในครั้งนั้น เดี่ยก็บังเกิดข้างหน้าพระยาข้างนั้น ฯ พระยาข้างนั้นเดี่ยงาทัง ๒ ควณ
 เดี่ย แล้วให้ช่างข้างหนึ่งเป็นราง และให้ช่างข้างหนึ่งเป็นรูปนกงูประคิษฐาน
 สรีระของพระเถระนั้นไว้ในรางนั้น ฯ ถาพระอาจารย์เจ้า ฟังทักทวงเนื้อความควณ
 คำว่า พระยาข้างฉัททันต์เป็นสัตว์คิรัจฉาน เหตุไฉนจึงทำรางและรูปนกงูได้ ฯ
 เหตุนี้บัดนี้พิงกฉาวควณการเฉยว่า อาจารย์ทั้งหลายแถลงไว้ว่า พระโพธิสัตว์
 กระทำบุญไว้ในกาลก่อน บัดนี้ปรารธนาพระสัพพัญญูควณณณ ฯ เพราะเหตุนี้ พระวิสุสุกรรม-
 เทพบุตร จึงลงมาจากควณคิงส์สวรรค์ กระทำรางและรูปนกงูให้เพราะบุญนั้น ฯ
 พระยาข้างนั้นรวบชนมนคิรัษะทำให้เป็นเชนกับควณประทีปทองแล้วจุดไฟบูชาสรีระของ
 พระเถระเจ้า

โฆลงข้างพากันเล่นสมโภชในวันทัง ๗ จึงอัญเชิญสรีระของพระเถระเจ้า
 ออกจากรางแล้วประคิษฐานไว้บนรูปนกงู ฯ พระยาข้างนั้นวางแแกนฉันทน์ไว้บนคิรัษะ
 แล้ววางสรีระของพระเถระเจ้าไว้บนแแกนฉันทน์เสร็จแล้วจึงให้จุดไฟเผา ฯ รูปนกงู
 เป็นประคิษฐานไว้บนคิรัษะอยู่เบื้องบนของพระยาข้าง ครั้นแล้วรูปนกงูก็ลอยขึ้นไป
 ในอากาศถูก เทโฆธาตุณเฒ่าใหม่โดยมิคมีส่วนเหลือ ฯ ในคอนนั้น พระสรีรัธาตุทังหลาย
 ก็ประคิษฐานอยู่เหนือแแกนดิน ฯ เทวคาทังหลายสร้างเจดีย์ไว้ในคินั้น ฯ ในคาลนั้น
 พระยาข้างฉัททันต์ได้ควณการปรารธนาว่า ข้าแต่หุมุเทวคาคา ผู้เจริญ ควณการควณ
 งานี้ ขอปัจฉัยแห่งพระสัพพัญญูควณณณและขอปัจฉัยแห่งพระนิพพาน จงสำเร็จ ฯ
 พระยาข้างฉัททันต์ ควณการอยู่ในคินั้นคดคคอายุ ในเวลาสิ้นอายุก็จติไปบังเกิดในคคคคสวรรค์ ฯ

ถูกอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ สัตว์ทังหลายไม่ได้บรรคคธรรม
 อันเลิศในศาสนาของพระพุทธเจ้าทังหลายเหล่านี้ คือ ของเรา ของพระเมคคิรัย
 ของพระราม ของพระธรรมราชา ของพระธรรมสามี ของพระนารท และของ
 พระรังสีมุนี สุภพราหมณ จักเป็นพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่า เทวเทพีในอนาคค
 ทานทังหลายจงปรารธนาพบศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นเถิด ฯ

อุเทศของสุภพราหมณ ผู้จะเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า เทวเทพีสัมพุทธเจ้า
 อุเทศที่ ๗ จบแล้ว

อุเทศที่ ๘ (นรสีหสัมมาสัมพุทธเจ้า)

ดูกอนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ เมื่อศาสนาของพระสัมพุทธเจ้า
พระนามว่า เทวเทพสันไปแล้ว ในกัปนั้น โทเทยพราหมณ์^๑ จักเป็นพระพุทธรเจ้า
พระนามว่า นรสีหสัมพุทธเจ้า พระผู้มีพระภาคทรงมีพระวรกายสูง ๒๐ ศอก ๗ แสงสว่าง
แห่งพุทธรัศมีเป็นประหนึ่งแสงแควมณีในเวลากลางวัน เป็นประจักษ์แสงทองในเวลา
กลางคืน ๗ พระผู้มีพระภาคทรงมีพระชนมายุ ๘ หมื่นปี ๗ คนแคผอยโคเป็นต้นไม้
ศรีสุ^๒ ๗ ชาวสาดีหอมเกิดเป็นปกติด้วยพุทธธรรมาภาพ ๗ มหาชนทั้งปวงไม่ตองเป็นพอกา
ไม่ตองเป็นชาวนา พวกนี้ถือชาวสาดีที่เป็นชาวสารแล้วหุงคัมบริโลก ๗ คนกัลปพฤษ
คนหนึ่งเกิดแล้ว ๗ สิ่งของต่าง ๆ อาศัยคนกัลปพฤษเกิดแล้ว ๗ ร่างกายของมนุษย์
ทั้งหลายเหล่านั้นไม่ตองตบแต่ง นิวพรรณของพวกเขาจะมีนิวพรรณคังสีทองโดยปกติ
เศวตัตถสำเร็จด้วยแคว ๘ ประการ ประมาณ ๓ โยชน์จะลอยอยู่ในอากาศเบื้องบน
พระเศียรของพระผู้มีพระภาค ดำรงอยู่เป็นนิรันดร์ ๗ พระผู้มีพระภาคทรงบำเพ็ญบารมี
๑๐ ประการ บารมีข้อหนึ่งปรากฏชัดแล้วจึง ไคสมบัติใหญ่หลวงอย่างนี้ ๗

ดูกอนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ เมื่อศาสนาพระกัสสปพุทธเจ้า
ล่วงไปแล้ว ศาสนาของเราจักมี ๗ ในกาลอันเป็นระหวางกลางแห่งศาสนาทั้ง ๒
โทเทยพราหมณ์โคเป็นพอกาข้อนั้นนมหามพ ๗

ในสมัยหนึ่ง พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง เสด็จเที่ยวบิณฑบาตอยู่ ๗
ในกาลนั้น นันหมามพเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า จึงถวายทานแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า คือ
ผ้ากัมพลีนหนึ่งและทองแสนตำดิ่ง ๗ ในเวลาถวายทานเสร็จ เขาโคทำความปรารถนา
ว่า ข้าแต่พระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้เจริญ ด้วยผลแห่งทานนี้ขอปัจจัยแห่งพระสัพพัญญุตญาณ
จงสำเร็จเทอญ ๗ พระปัจเจกพุทธเจ้าทรงถือผ้ากัมพลีนนั้นหม เบื้องบนของ
พระปัจเจกพุทธเจ้าเหลือ ๑ ศอก เบื้องล่างจากพื้นพระบาทเหลือประมาณ ๑ ศอก

^๑ โทเทยพราหมณ์ ฤภาคผนวก.

ประทับยืนอยู่ถวายพระบาททั้งสอง ๆ นั้นทนมามพเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น จึงได้ทำความ
 प्रารธนา ๒ อย่างว่า ข้าแต่พระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้เจริญ ด้วยผลแห่งการถวายผ้า
 กัมพลนี้ ขออำนาจของข้าพเจ้าจงแผ่ไปตลอด ๑ โยชน์ในเบื้องบน จงแผ่ไปตลอด
 ๑ โยชน์ในเบื้องล่าง ๆ ในเวลาจบคำปรารธนา พระปัจเจกพุทธเจ้า ก็เสด็จออก
 จากบ้านไป ๆ พอถึงกลางทาง นางกุมารีรูปคนหนึ่งเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้ากำลัง
 ดำเนินไป จึงเรียนถามว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ใครถวายผ้าแด่พระคุณเจ้า ๆ
 พระปัจเจกพุทธเจ้า ทอบว่า อุมาตีกา พอลาธิอันนมามพถวายทานคือผ้ากัมพลผืนหนึ่ง
 แก่อาตมาภาพ ๆ นางเรียนถามว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ผู้เจริญ เขาตั้งความปรารธนา
 ไว้อย่างไร ๆ พระปัจเจกพุทธเจ้าตอบว่า เขาได้กระทำความปรารธนา ๒ อย่าง
 คือ ปรารธนาพระสัพพัญญูญาณหนึ่ง ปรารธนาสมบัติคือความเป็นพระราชาหนึ่ง

นางกุมารีก็ พังค่านั้นแล้วยังจิตให้เลื่อมใส ถือเอาผ้าผืนหนึ่งถวายทาน
 แด่พระปัจเจกพุทธเจ้า ๆ ในเวลาถวายเสร็จ นางได้ทำความปรธนาว่า ข้าแต่
 พระคุณเจ้าผู้เจริญ ด้วยการถวายทานนี้ ถาบุรุษพอลา จักโคสมบัติแห่งมหाराชไซร
 คตินันจักขอเป็นอัครมเหสีของเขา ๆ ในครั้งนั้น บุตรทั้งสองสร้างศาลาหลังหนึ่งไว้
 ในที่ถวายทานนั้น แล้วให้ช่างสลักรูปพระปัจเจกพุทธเจ้าที่เสาศาลานั้น นางกุมารี
 เอาเส้นผมบนศีรษะชุบน้ำมัน จุกไฟบูชาถวายประการฉะนี้ ๆ มาจนพระทำการ
 บริจาคนั้นให้ทานรักษาดี ค่างอยู่ในอิตถภาพนั้นตราบชั่วอายุชย เมื่อสิ้นอายุก็จุติไป
 บังเกิดในดาวคิงส์พิภพพร้อมกันนางกุมารีนั้น ๆ

ในกาลนั้น คนทั้งสองดำรงอยู่ในสวรรค์ชั้นดาวคิงส์ ตลอดเวลา ๓ โภก
 ๖ ล้านปี โดยการนับของปิมมนุษย์ ๆ คนทั้งสองจุติจากดาวคิงส์พิภพนั้น นนมามพบังเกิด
 เป็นพระเจ้าธรรมราชาในเมืองทวาราวดี ๆ ฝ่ายนางกุมารีบังเกิดในมหาสมบัติใน
 ตระกูลเศรษฐีในพระนครนั้น ๆ บิคามารดาไคน่านางกุมาริกานั้น ซึ่งมีอายุครบ ๑๕ ปี
 เขาไปถวายแด่พระเจ้าธรรมราชา ๆ คนทั้งหลายขนานนามนางว่า พระนางมงคลเทวี ๆ
 พระนางมงคลเทวีได้เป็นใหญ่กว่าหญิงหมื่น ๖ พันนาง ๆ เพราะเหตุนั้น พระเจ้า
 ธรรมราชาจึงทรงให้นางพอนทั้งปวง จัดสำรับอาหารเลี้ยงกัน ๆ นางพอนทั้งปวง
 จะไคนิ้วทอง เพื่อบริโลกก์หาไม้ ๆ พระนางมงคลเทวีผู้เป็นเจ้าแห่งทานให้ทาน

ในกาลก่อนเท่านั้น จึงได้นิ้วมือเป็นทองในกาลนี้ ฯ พระเจ้าธรรมราชาจึงโปรดให้พระนาง
ประทับรวมพระแท่นบรรทมเดียวกับพระองค์ ทรงสถาปนาพระนางมงคลเทวีผู้มีสมบัติ
อันยิ่งใหญ่ที่ไม่มีใครเสมอเหมือนไว้ในตำแหน่งมหาอัครเทวี ฯ ในกาลนั้น พระเจ้าธรรมราชา
และพระนางมงคลเทวีถวายทานเสมอกันในอรรถภาพก่อน จุติแล้วจึงได้มหาสมบัติในกาลนี้ ฯ
ควยอานภาพแหงทาน นันทมานพ จึงได้เสวยทั้งมนุษย์สมบัติและเทวสมบัติแล้วบังเกิดเป็น
โคตเหยยพราหมณ์ ฯ

ดูกอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ควบผลแหงทาน โคตเหยยพราหมณ์
จักเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า นรสีหะ ในอนาคต ฯ ดูกอน สารีบุตร ผู้มี
ธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ เมื่อเป็นอย่างนี้ สัตว์ทั้งปวง ถ้าไม่โคจรจรุธรรมอันเลิศ
ในศาสนาของพระพุทธเจ้า ๘ พระองค์เหล่านี้ คือ เรา พระอริยมะตไตรย พระราม
พระธรรมราชา พระธรรมสามี พระนารท พระรังสีมุนี และพระเทวเทพ ในอนาคต
โคตเหยยพราหมณ์ จักเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า นรสีหะ ทานทั้งหลาย
จงปรารถนาธรรมอันเลิศในศาสนาของพระนรสีหะพุทธเจ้านั้นเถิด ฯ

อุเทศของโคตเหยยพราหมณ์จะเป็นพระนรสีหะสัมมาสัมพุทธเจ้า
อุเทศที่ ๘ จบแล้ว

อุเทศที่ ๘ (พระคิสสสัมมาสัมพุทธเจ้า)

ดูกอนสารีบุตรผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ เมื่อศาสนาของพระนรสีหะสัมมา-
สัมพุทธเจ้าสิ้นไปแล้ว เมื่อมัตถกัปปล่วงไปแล้ว วาระที่เป็นสุญญกัปป์ บังเกิดแล้ว ฯ
ครั้นเมื่อวาระสุญญกัปปล่วงไป มัตถกัปป์หนึ่งจึงบังเกิดขึ้น ฯ ในกัปป์นั้น พระพุทธเจ้า
๒ พระองค์ คือ พระคิสสพุทธเจ้าและพระสุ่มังคละพุทธเจ้า จะเสด็จมาอุบัติ ฯ
ข้างชนบาล ๑ จักเป็นพระพุทธเจ้า พระนามว่า คิสสพุทธเจ้าในโลกก่อน ฯ พระผู้มี

พระภาคทรงมีพระวรกายสูง ๔๐ ศอก ๗ คืบนิโคธไตเป็นคนไมตรีดี ๗ พระผู้มีพระภาค
ทรงมีพระชนมายุ ๔ หมื่นปี ๗ แสงสว่างแห่งพระรัศมีของพระกัณฐกพุทธเจ้า เป็นประหนึ่ง
เปลวเพลิง ๗ แสงสว่างแห่งพระรัศมีของพระกัณฐกพุทธเจ้าจะส่องสว่างทั้งกลางคืน
และกลางวัน ๗ แสงสว่างชนิดหนึ่งออกจากพระศรีระมีสีประดุจดังสีสังข์ แสงสว่าง
ชนิดหนึ่งมีลักษณะดังจันทร์ แสงสว่างชนิดหนึ่งมีลักษณะประดุจขง (ขงสามเหลี่ยม) พุ่ง
ออกจากพระศรีระ ๗ แสงสว่างจากพระอุณาโลม มีลักษณะเหมือนมีเศวตฉัตรหนึ่งพัน
แฉกคลุมแล้ว ๗ ค่ายพุทธอนุภาพ ๗ ทักขิณปฏิพัทธ์บังเกิดแล้ว ๗ เนยใสเนยข้นน้ำมันและ
ของควรเคี้ยวทั้งปวง มีอยู่บนตักปฏิพัทธ์นั้น ๗ มหาชนทั้งปวงปรารถนาสิ่งใด ๆ
ก็ถือเอาสิ่งนั้นจากตักปฏิพัทธ์บริโลกตามสบาย ๗ คุณอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา
ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ บารมีข้อหนึ่ง
ปรากฏชัดแล้วจึงได้พุทธสมบัติ ๗

คุณอน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในสมัยพระโกนาคมนพุทธเจ้า
พระราชทานพระองค์หนึ่ง พระนามว่า พระธรรมราชา ครองราชสมบัติในจัมปากนคร ๗^๑
ท้าวเธอทรงโคพระโอรส ๕ องค์ พระโพธิสัตว์คือข้างขนาด ทรงเป็นโอรสองค์ใหญ่
พระนามว่า ธรรมเสนกุมาร โอรสองค์หนึ่งมีพระนามว่า ภัททกุมาร โอรสองค์หนึ่ง
มีพระนามว่า รามกุมาร โอรสองค์หนึ่งมีพระนามว่า ปมาทกุมาร โอรสองค์หนึ่ง
มีพระนามว่า ธชกุมาร ๗ พระราชา ทรงส่งพระโอรสทั้ง ๕ องค์ ไปเพื่อศึกษา
ศิลปศาสตร์ในสำนักของอาจารย์ ๗ ในบรรดาพระโอรสเหล่านั้น พระธรรมเสนกุมาร
ทรงศึกษาศิลปะเกี่ยวกับทานและศีล ๗ ภัททกุมารทรงศึกษาศิลปะเกี่ยวกับลูกศรอาญาพิช ๗
รามกุมาร ทรงศึกษาศิลปะเกี่ยวกับดอกไม้ไฟ ๗ ปมาทกุมาร ทรงศึกษาศิลปะเกี่ยวกับ
ทอง ๗ ธชกุมารทรงศึกษาศิลปะเกี่ยวกับมนต์แปลงร่างเป็นงู ๗ พระโอรสทั้งหมด
ทรงศึกษาศิลปะ ๕ ประการ ครั้นสำเร็จแล้ว ทรงอำลาอาจารย์ออกจากเมืองตักกสิลา ๒

^๑ จัมปากนครหรือจัมปานคร คือ เมืองหลวงของแคว้นอังคะ ตั้งอยู่ตอนปลายแม่น้ำ
คงคา บัดนี้เรียกว่า ภาคัลปุระ (พท. ป. ๑, หน้า ๑๐๓)

^๒ ตักกสิลา คือ นครหลวงของแคว้นคันธาระ ตั้งอยู่ลุ่มน้ำสินธุตอนบน เป็นนครที่
รุ่งเรืองด้วยศิลปวิทยาการต่าง ๆ มากแต่โบราณ บัดนี้เรียกว่า กัณนิระหรือแคชเมียร์

กลีบถึงจัมปาณคร ฯ พระกุมารทั้ง ๕ องค์เหล่านั้น เสด็จไปสู่สำนักของพระบิดา ทรง
ประกาศศิลปศาสตร์ถวายแด่พระบิดา ฯ พระบิดาทรงทอดพระเนตรเห็นศิลปะทั้งหลาย
ของเหล่าพระโอรสทรงเลื่อมใส ครัสตราบเสริญแล้วทรงพระราชทานรางวัล
(เครื่องบรรณาการ) ฯ

ในครั้งนั้น พระกุมารทั้งหลายยังอยู่ในปฐมวัย พระเจ้าธรรมราชา ทรงมี
ความดีเนหาในพระโอรส ทรงดำริว่า ถ้าเราจักให้ราชสมบัติแก่โอรสองค์หนึ่งในบรรดา
โอรสทั้ง ๕ เหล่านั้น ซึ่งล้วนมีชื่อเสียงปรากฏ โอรสเหล่านั้นจักทะเลาะวิวาทกันเป็น
การใหญ่ ฯ เราจักประกาศศิลปะของพระกุมารทั้ง ๕ องค์ ฯ ถาชนทั้งหลายใน
เมืองอันสรรเสริญศิลปะของพระกุมารองค์ใดใน ๕ องค์นั้น เราจักมอบเศวตฉัตรและ
ราชสมบัติให้แก่พระกุมารองค์นั้น ครั้นทรงดำริแล้ว จึงโปรดให้สร้างเรือลำหนึ่ง
แล้วมีรับสั่งให้เรียกพระกุมารทั้งหลายมา แล้วตรัสว่า คุณอนตูกทั้งหลาย เมื่อพวกเจ้า
ไปสมัครอื่นแสดงศิลปะอยู่ มหาชนสรรเสริญศิลปะของเจ้าคนใด พอจักยกราชสมบัติ
ให้แก่ผู้ใดรับชัยชนะนั้น ฯ พระราชาทรงให้พระโอรสทั้งหลายขึ้นสู่เรือแล้วส่งไปสู่
พระนครอื่น ฯ

ในกาลนั้น เรือกำลังแล่นไปในทะเล พอเรือถึงกลางทะเล ภัททกุมาร
มีความเขลาในเรื่องทะเล ทรงคิดว่า ลูกศรอาบยาพิษของอาจารย์มีอยู่ภายใน
มหาสมุทร เราจักประกาศศิลปะเกี่ยวกับลูกศรอาบยาพิษภายในมหาสมุทร จักได้
ชัยชนะ พระราชาบิดาทรงทราบชัยชนะนั้นก็จักยกเศวตฉัตรและราชสมบัติให้แก่เรา
ก็แล้ว ครั้นทรงคิด จึงทรงดำลงไปในมหาสมุทร ฯ ในครั้งนั้น ปลาใหญ่จึงคาบกิน
พระกุมารนั้น ฯ

เรือแล่นต่อไปอีกในเวลากลางคืน น้ำทะเลมีประกายดังดอกไม้ไฟ ฯ
ในครั้งนั้น รามกุมารทรงเห็นประกายน้ำนั้น ทรงคิดว่า ดอกไม้ไฟของอาจารย์มีอยู่
ภายในมหาสมุทร เราจะดำลงไปมหาสมุทรประกาศศิลปะก็จะทำชัยชนะได้ พระบิดา
ของเราทรงทราบเหตุนี้ จักยกราชสมบัติให้เรา ก็แล้ว ครั้นทรงคิดแล้ว จึงดำลงไป
มหาสมุทร ฯ ครั้งนั้น ปลาใหญ่ได้เอาปากคาบกินพระกุมารนั้น ฯ

ครั้นราตรีสว่างเรือดั้นต่อไป ๗ ในเวลาเที่ยงวัน ปมาทกุมาร ทรงเห็น
ดวงอาทิตย์ในน้ำกลางมหาสมุทร ทรงคิดว่า ศิลปะเกี่ยวกับทองของอาจารย์มีอยู่ภายใต้
มหาสมุทร เราค้ำลงไปแล้วจักประกาศศิลปะเกี่ยวกับทอง รัชชนะของเราจักปรากฏ
พระบิดาทรงทราบเรื่องนั้น จักยกราชสมบัติให้แก่เรา เราจะได้ราชสมบัติ ก็แล
ครั้นทรงคิดแล้ว จึงค้ำลงไปในมหาสมุทร ๗ ลำค้ำนั้น ปลาใหญ่คาบภูมานั้นอย่างมั่นคง
แล้วกลืนกิน ๗

เรือดั้นต่อไปถึงพระนครอื่น ๗ ในครั้งนั้น ชชกุมาร ทรงคิดว่า เราจะ
ประกาศศิลปะการแปลงร่างเป็นงูแก่คนทั้งหลายที่อยู่ในนคร ครั้นทรงคิดแล้ว จึงแปลง
เพศเป็นงู เลื้อยเข้าไปกลางหมื่นมนุษย์ที่เคียว ๗ พวกมนุษย์เห็นงูนั้น มีความกลัว
ทุกคนว่า งูนี้ งูนี้ แล้วพากันทุบตีงูนั้นด้วยเครื่องมือทั้งหลาย มีทอนไม้และก้อนดิน
เป็นต้น จนทำให้ทุพพลภาพ ๗ ชชกุมารนั้น จึงสิ้นพระชนม์ในที่นั้น ๗

ในครั้งนั้น ธรรมเสนกุมาร ลำพังพระองค์เคียวเท่านั้นอยู่ในพระนครนั้น ๗
ในกาลนั้น พระฤาษี ๘ หมื่นตน ออกจากป่าหิมพานต์เหาะมาทางอากาศ ไปที่กลาง
นครนั้นเอง เทียวบิณฑบาตอยู่ ๗ ธรรมเสนกุมารทรงเห็นคาบสเหล่านั้น คิดว่าเรา
แม่เป็นผู้นานาญถึงในศิลปะทั้งปวง ก็ไม่สามารถไปทางอากาศได้ หากไม่พระฤาษี
ทั้ง ๘ หมื่นตนจึงไปในอากาศได้ ก็แล ครั้นทรงคิดแล้ว จึงเสด็จไปสู่สำนักของพระคาบส
เหล่านั้น ตรัสถามว่า ข้าแต่พระฤาษีผู้เจริญทั้งหลาย พวกท่านได้ศิลปะอะไรจึงมาทาง
อากาศอย่างนี้ได้ ๗ พระฤาษีทั้งหลายตอบว่า คุณอนมาณพ ผู้เจริญ พวกฤาษีทั้งหมด
อาศัยอยู่ในป่าใหญ่ ยอมรับจักศิลปะอย่างนี้ทั้งนั้น เพราะฉะนั้น พวกเราทั้งหมด จึงมา
ทางอากาศได้ ๗ ในครั้งนั้น ธรรมเสนกุมาร ตรัสว่า ข้าแต่พระคุณเจ้ายูเจริญ
ในจัมปภาคนคร ข้าพเจ้า เป็นผู้ไม่มีใครเสมอด้วยเรื่องศิลปศาสตร์ ข้าพเจ้ายังไม่
สามารถไปทางอากาศได้ บัดนี้ข้าพเจ้าจักขอเป็นทาสของพระคุณเจ้าทั้งหลาย
กราบเท่าที่ข้าพเจ้ายังไม่ทราบศิลปศาสตร์นั้น ๗

พระญาติทั้งปวง พังคำของธรรมเสนกุมารแล้วบังเกิดความกรุณา จึงพา
มาลงพื้นเหาะไปทางอากาศเขาไปสู่ป่าหิมพานต์ ฯ ให้ธรรมเสนผนวชในเวลาถึง
เรียนร่อยแล้ว ฯ ก็แล ธรรมเสนกุมาร ครั้นผนวชแล้ว ทรงทำกสิณปริกรรม ทรง
ยังอภิญญา ๑ ๕ และสมาบัติ ๒ ๔ ให้เกิดขึ้นแล้ว ทรงโคธศีลปะอันหาที่เปรียบไม่ได้
คิดว่า เราจะประกาศศีลปะที่ไม่โคธปะโคเหมือนแดพระราชบิดา ครั้นทรงคิดแล้ว
จึงบอกเหตุแก่นั้นแก่พระญาติทั้งปวง ฯ พระญาติทั้งหลายฟังคำนั้นแล้วก็รับว่าสาธุ ฯ
ธรรมเสนกุมารทรงไหวพระญาติทั้งปวงแล้วเหาะไปทางอากาศ บายหน้าตรงไป
จัมปกาบท ๖

มหาชน เห็นธรรมเสนกุมารนั้นผู้ถึงพระนครเรียนร่อยแล้ว ก็พากันสรรเสริญ ฯ
พระองค์เสด็จไปสู่สำนักของพระบิดา ประทับยืนอยู่แล้ว ฯ พระเจ้าธรรมราชา
ทรงทอดพระเนตรเห็นพระโอรส ทรงครัสสรรเสริญ บังเกิดความเสนาหา ครัสให้
ธรรมเสนกุมารนั้นประทับนั่ง ฯ ในกาลนั้น พระเจ้าธรรมราชา ครัสถามเรื่องราว
ของพระโอรสทั้ง ๔ องค์ว่า คุณอนตูก พวกน้องชายของเจ้าไปไหน เจ้าจึงมาดำฟัง
คนเคี้ยวเท่านั้น ฯ ธรรมเสนกุมารทรงฟังพระคำรัสของพระบิดา จึงกราบทูลตาม
ความจริงว่า ข้าแถมหาราช พระโอรส ๓ องค์ ทรงคิดว่าเราจักแสดงศิลปศาสตร์

-
- ๑ อภิญญา ๕ คือ ความรู้อย่าง ๕ อย่าง คือ
- อธิวิวิธี แสดงฤทธิ์ได้
 - ทิพพโอสถ มีหุทธิพย
 - เจโตปริยญาณ กำหนดใจคนอื่นได้
 - ปุพเพนิวาสานุสสติ ระลึกชาติได้
 - ทิพพจักขุ มีตาทิพย

ทั้งหมดนี้เป็นโลกิยญาณ (พ.จ.ศ. ขอ ๒๓๕ หน้า ๑๖๗ - ๑๖๘)

๒ อัฐสมาบัติ ๘ คือ คุณพิเศษที่บุคคลบรรลุได้แก่ ฌาน ๔ คือ รูปฌาน ๔
อรูปฌาน ๔ ทุกรายละเอียดในภาคผนวก.

แล้วทรงดำดงไปในกลางมหาสมุทรนั้นเทียว ๆ ปลาใหญ่ทั้งหลายจึงกลืนกินพระกุมารเหล่านั้นไป
 พระโอรสองค์หนึ่ง เสด็จเข้าไปสู่พระนครควยเพศของ เลอຍเขា ไปตามกลางหมมมนุษย์โดย
 ที่เดียว ชาวเมืองเห็นงูนั้น พควา ងู ងู แล้วพากันทบทควยเครื่องมอทั้งหลาย มกอนคิน
 และทอนไม้ เป็นต้น จนทำให้พระโอรสสิ้นพระชนม์ ๆ ในกาลนั้น พระธรรมราชา ทรงสดับ
 คำของธรรมเสนกุมารนั้นแล้ว ตรัสว่า คุกอน ธรรมเสนลูกพอ บัดนี้พอแก่แล้ว พอจะยก
 เสวคฉัตรและราชสมบัติให้แก่เจ้า ๆ ธรรมเสนกุมาร ทรงฟังพระคำวิสัยของพระบิดาก็ทรง
 ยอมรับราชสมบัติ ๆ

ในกาลนั้น อาจารย์อนาจัททวงว่า เหตุไร พระโพธิสัตว์ได้อภิญญา ๕ และ
 สมบัติ ๔ แล้ว ยังปรารถนาราชสมบัติอยู่ดังนี้ เฉลยว่า ถ้าเช่นนั้น เหตุที่พระอรธกถา-
 จารย์กล่าวไว้อย่างนั้นว่า ถ้าพระโพธิสัตว์ยังอวยควยเพศเฉา นี้ ก็จะไม่ใคร่ขอว่าเป็นผู้สามารถ
 เพื่อไพบหาทาน มีการให้อาหาร ใหมา ไหรด ไหหาสชายหาสหญิง และการบริจาคใหญ่ ๆ ๕
 คือ การบริจจาคบุตรและภรรยา เป็นต้น เพราะเหตุนี้ พระโพธิสัตว์ จึงทรงรับเสวคฉัตร
 และราชสมบัติ ๆ

ในครั้งนั้น พระโพธิสัตว์ ทรงเปลื้องอัญฐบริวารทั้งหลายแล้วถือเอาความเป็น
 ศฤกษัต ตรีสกะอัญฐบริวารทั้งหลายอย่างนั้น คุกอน อัญฐบริวาร ผู้เจริญทั้งหลาย เชิญพวก
 ทานไปในสำนักของพระญาติทั้งหลายเถิด ๆ ในเวลาจับคำอธิษฐานของพระโพธิสัตว์
 อัญฐบริวารทั้งหลาย ก็ลอยขึ้นในอากาศไปสู่สำนักของพระญาติทั้งหลาย ๆ

พระเจ้าธรรมราชา ผู้เป็นพระบิดา ทรงมีรับสั่งให้ทักดองประกาศในพระนคร
 ทั้งสิ้น ไพบหาชนมาประชุมกัน แล้วทรงอภิเษกพระโพธิสัตว์ให้เป็นพระราชาพร้อมกับพระนาง
 ลัมพูสาเทวี ๆ พระธรรมเสนโพธิสัตว์ จึงครองราชสมบัติร่วมกับพระนางลัมพูสาเทวี
 ในพระนครนั้น ๆ ในครั้งนั้น พระนางลัมพูสาเทวี ไคทรงพระครรภ์ทอดกาลไม่นานนัก ๆ
 พอถวนกำหนดทศมาส พระเทวีก็ทรงประสูติพระโอรส ๆ ในเวลาพระกุมารทรงดำเนิน
 ไคควยพระบาท พระนางทรงไคพระชิตาองค์หนึ่ง ๆ

๑ ปัญจนทวาริศาจ คือ การบริจจาคที่ยิ่งใหญ่ ๕ อย่าง ได้แก่ การบริจจาคทรัพย์อัน
 ประเสริฐ, บุตร, ภรรยา, ราชสมบัติ, อวัยวะ (อภิธานปฎิบัติกา คทา ๔๒๑).

ครั้งนั้น ในวันหนึ่งพระราชากับพระเทวีและพระโอรสพระธิดาทั้ง ๒ องค์ แวดล้อม
 คอยหมั่นเสนา เสด็จออกจากพระนคร เพื่อทรงกีฬาในน้ำเสด็จถึงฝั่งแม่น้ำคงคา ทรง
 เล่นน้ำในแม่น้ำคงคานั้น ๆ ในกาลนั้น ยักษ์คนหนึ่งเห็นพระกุมารและพระกุมารีทั้ง
 ๒ องค์ มีความปรารถนาเพื่อจะกินไม่อาจเพื่อออกใจไว้ได้ จึงมายืนในที่ตรงพระพักตร์
 ของพระราชาน้ำแล้วกราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแถมหาราช ข้าพระองค์มีความปรารถนา
 เพื่อจะขอพระโอรสและพระธิดาทั้ง ๒ ของพระองค์ จึงมาที่นี่ ขอพระองค์โปรด
 พระราชทานพระโอรสและพระธิดาทั้ง ๒ องค์แก่ข้าพระองค์เถิด ถ้านหากข้าพระองค์
 กินพระกุมารและพระกุมารีทั้ง ๒ องค์ไซ้ ชีวิตของข้าพระองค์จะเจริญไปครบ
 ๑๐๐ ปีบริบูรณ์เลยทีเดียว ข้าแถมหาราช ถ้าพระองค์จักไม่พระราชทานพระโอรส
 และพระธิดาทั้ง ๒ ของพระองค์ไซ้ ข้าพระองค์จะอดอาหารแล้วมีชีวิตสั้น จักตาย
 ในวันนี้ ๆ

พระเจ้าธรรมเสน ทรงสดับคำพูดของยักษ์ ทรงมีพระกรุณาตรัสอย่างนี้ว่า
 ลูกอนยักษ์ผู้เจริญ คำพูดของท่านไพเราะนัก ก็แลครั้นตรัสแล้ว เสด็จลุกขึ้นจาก
 พระอาสน์ ทรงจุ่งพระโอรสและพระธิดาทั้ง ๒ องค์ที่พระหัตถ์มา แล้วตรัสว่า
 ลูกอนยักษ์ผู้เจริญ ท่านจงมาใกล้ ๆ เรา เราจะให้พระโอรสและพระธิดาของ
 เราแก่ท่าน ทรงถือพระเต้าน้ำมา แล้วตรัสว่าลูกอนยักษ์ผู้เจริญ พระโอรสและ
 พระธิดาทั้ง ๒ องค์ จะไม่เป็นที่รักของเราอีกหาไม่ สมบัติคือพระสัพพัญญุตญาณ ย่อม
 เป็นที่รักยิ่งกว่ารักพระโอรส และพระธิดาของเรา รอยเทา พันเทา แสนเทา คอย
 การทานพระโอรสและพระธิดานี้ ขอปัจจัยแห่งพระสัพพัญญุตญาณจงสำเร็จ ๆ ลูกอน
 ยักษ์ผู้เจริญ คอยผลแห่งการทานพระโอรสและพระธิดา เราไม่ปรารถนาอินทรสมบัติ
 ไม่ปรารถนาพรหมสมบัติ ไม่ปรารถนาจักรพรรดิสมบัติ ไม่ปรารถนาประเทศราชสมบัติ
 ไม่ปรารถนาอัครสาวกสมบัติ ไม่ปรารถนาปัจเจกพุทธสมบัติ ปรารถนาพระสัพพัญญุตญาณ-
 สมบัติ ๆ

ในเวลาจบคำปรารถนา พระราชาทรงหลั่งน้ำแล้วพระราชทานพระโอรสและ
 พระธิดาทั้ง ๒ องค์ให้แก่นักชกไป ๆ ในกาลนั้น คอยอานุภาพแห่งทานของพระราชานั้น
 มหาปรุพีจึงหวั่นไหว ๆ ถ้ามว่า ทำไมแผ่นดินจึงไหว ๆ ตอบว่า เพราะลมพัดเป็นเบื่องตน

ในครั้งนั้น น้ำก็จะป็นขุ่น เมื่อน้ำป็นขุ่น แผ่นดินก็โยกโคลง ในกาลนั้น เพราะฉะนั้น แผ่นดินจึงไหว ๆ ในครั้งนั้น มหาสาครก็คะนองคลื่น ๆ ขุนเขาสีเนรุก็ไต่ยอดคบายหน้าไป ทางฝั่งแม่น้ำคงคา อบรมาคังยอดคบาย ๆ เสียงบันลือด้นเป็นอันเดียวกันได้มีจนถึงพรหมโลก ๆ ท้าวสักกเทวราชได้ให้สาครารคังกอง ๆ ทวามหาพรหมทรงปรบพระหัตถ์ ๆ เทวดาทังปวง ไคพากันให้สาครารคังสนั่น ๆ ฟาณก็ค้ำรณรงค์ร่ามตกเป็นฝนชัวชณะ ๆ สายฟ้าที่มิใช่ฤดูกาลก็ แลบบแลบปลาบไปในอากาศ ๆ ฝนแกวตกทั่วจัมปภาณคร ๆ เสียงคังของกลองใหญ่ ไคมีทัว ทิศทัง ๘ ๆ พวกเทวดา คือ พระยาอสูร พระยานาค พระยาครุฑ และพระยาคนธรรพ เหล่า นั้น พากันบูชาแล้ว ๆ ในครั้งนั้น ยกข้เกี่ยวกับพระกุมารและกุมารีทัง ๒ องค์ แล้วเขาสุป้านเอง ๆ

ในวันนั้น พระราชาพร้อมกับพระเทวี ประทับนั่งเห็นอมัลลังก์ทอง เสด็จกลับสู่จัมปภาณคร ในเวลาเสด็จถึงประตูเมือง ทรงทอดพระเนตรเห็นชายแก่หนึ่ง เป็นทุกข์ จึงตรัสถามเขาว่า คุณอน ชายแก่ผู้เจริญ ท่านนั่งอย่างผมทุกข์หนักเป็นเหตุเพราะอะไร ๆ ชายแก่กราบทูลว่า ข้าแต่มหาราช ข้าพระองค์ไม่มีบุตรหรือภรรยา เพราะเหตุนี้ ข้าพระองค์ทุกข์พลภาพ จึงนั่งเป็นทุกข์หนักในทณ ๆ พระราชาทรงสคัมค่านันแล้วทรงค้ำริว่า เราจะให้พระนางลัมพัสสาเทวีแก่เขาแล้วถือเอายอดแห่งบารมี ๆ พระราชาทรงจับพระเทวีที่พระหัตถ์แล้วตรัสว่า คุณอน ชายแก่ผู้เจริญ เชิญทานมาไกล ๆ เรา เราจะให้พระเทวีแก่ท่าน แล้วทรงวางพระหัตถ์ของพระเทวีไว้ในมือของชายแก่ ทรงหล้งนำแล้วทรงทำค้ำความปรารคณว่า คุณอน บุรุษผู้เจริญ เราให้พระนางลัมพัสสาเทวีแก่ท่านแล้ว ขอปัจจยแห่งพระสัพพัญญูค้ำความจงสำเร็จเกิด ๆ ในกาลนั้น สิ่งอัคจรรยทังปวงไคมีแล้วเช่นเดียวกับชนหล้งนั้นแล ๆ ในครั้งนั้น ชายแก่พคคะพระเทวีว่า คุณอน พระนางลัมพัสสาเทวี ผู้เจริญ ข้าพเจาเป็นกณนเกรราชสมบัติของข้าพเจาไม่มี พระนางจะอยู่ในสำนักข้าพเจาไคอย่างไร ๆ ในเวลานั้น พระราชา ทรงสคัมค้ำพคคคคอกัน ทรงค้ำริว่า เราจักให้ราชสมบัติแก่ชายแก่ไป แล้วทรงค้ำริว่า เราจักมวชเป็นกณนในกาลมคคนี้ ทรงให้เรียกชายแก่มาแล้วตรัสว่า คุณอน บุรุษผู้เจริญ เราจักให้ราชสมบัติแก่ท่าน ตรัสว่า ควผผลแห่งการให้ราชสมบัติ เราจักขอเป็นพระพทอเจา ในอนาคค ทรงหล้งนำแล้วพระราชทานราชสมบัติแก่ชายแก่นัน ๆ ในเวลานั้น สิ่งอัคจรรยใหญ่ทังหลายไคมีแล้ว ตามนัยทกลาวมาแล้วนั้นแล ๆ

พระโพธิสัตว์ ทรงปรารถนาอัฐบริวารทั้งหลาย ไต่กระหน่ำความปราถนาว่า
 คุณอน อัฐบริวารผู้เจริญทั้งหลาย เชิญท่านทั้งหลายมาที่สำนักของเราเถิด ฯ ในเวลานั้น
 อัฐบริวารทั้งหลายเป็นราวกะวามีเจตนา ลมยามางอยู่ตรงพระพักตร์ของพระราชา
 ในขณะเดียวกันเอง ฯ พระราชาทรงครองอัฐบริวารทั้งหลายผนวชแล้ว ฯ ก็แล
 พระราชา ครั้นทรงผนวชแล้วก็เจริญกุศล และบริกรรม ทรงยังอภิญา ๕ และ
 สมบัติ ๘ ให้เกิดอีก แล้วเหาะไปทางอากาศไปสู่ป่าหิมพานต์ สถิตอยู่ในสำนักของ
 พระฤๅษีทั้งหลาย ฯ

สมัยหนึ่ง พระสาวกองค์หนึ่งของพระโกนาคมนพุทธเจ้า ไปสู่สำนักของ
 หมูฤๅษี ฯ พระฤๅษีทั้งปวงเห็นพระอรหันต์ มีจิตเลื่อมใส ไหวทวนแล้ว ตักขญาบูชา
 แด่พระอรหันต์ ฯ พระฤๅษีทั้งหลายนิมนต์พระอรหันต์ให้พักอยู่ในที่นั้นตลอดราตรีหนึ่ง ฯ
 พระอรหันต์นั้นมาสู่สำนักของพระตถาคตเจ้าแต่เขาเดียว ฯ

ในเวลานั้น พระฤๅษีธรรมเสนออกจากป่าหิมพานต์ บรรลุถึงที่ใกล้พระบาท
 ของพระโกนาคมนพุทธเจ้า เห็นพระรูปของพระพุทฺธเจ้า มีจิตเลื่อมใส จึงกราบทูล
 กะพระตถาคตเจ้าให้แสดงพระธรรม ลำคัมมัน พระผู้มีพระภาคเมื่อจะทรงแสดง
 พระธรรมแก่พระฤๅษีธรรมเสนนั้น จึงตรัสว่า คุณอนธรรมเสนผู้เจริญ ท่านจง
 พิจารณาการไปสู่พระนิพพาน ในเวลาสิ้นชีวิตเถิด ฯ พระผู้มีพระภาคทรงแสดง
 พระธรรมด้วยประการฉะนี้ ฯ ในเวลานั้น พระฤๅษีธรรมเสน ฟังธรรมแล้ว เลื่อมใส
 คิดว่าเราจักตัดศีรษะของเราบูชาพระธรรมเทศนาของพระตถาคตเจ้า แล้วเค็ดคอ
 ด้วยเล็บ ฯ ศีรษะโคขาดแล้ว ด้วยอานุภาพแห่งสัตยาธิษฐาน ฯ ท่านวางศีรษะไว้บน
 ฝ่ามือ บูชาแด่พระตถาคตเจ้า แล้วกล่าวคาถาว่า

ข้าแต่พระโกนาคมนพุทธเจ้า ผู้เจริญ ขอพระองค์จงเป็นพระสัพพัญญูก่อน
 ด้วยการถวายศีรษะนี้ ข้าพระองค์ขอเป็นพระพุทฺธเจ้าภายหลัง
 ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นที่พึ่งของชาวโลกผู้เจริญ ขอพระองค์จงเสด็จไปสู่
 พระนิพพานก่อน ด้วยกรถวายศีรษะนี้ ข้าพระองค์จักขอไปพระนิพพาน
 ภายหลัง ฯ

ครั้นกล่าวพระคาถาเหล่านี้แล้ว ก็จิตไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต ฯ ในเวลานั้น สิ่งอัศจรรย์ใหญ่ ก็ปรากฏขึ้น ฯ

ดูกอน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระธรรมเสนโพนิตีศวรใหม่หาทานแล้ว จักเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ฯ ดูกอน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ สัตว์ทั้งปวง ถ้าไม่โคพบธรรมอันเลิศในศาสนาของพระพุทธเจ้า ๘ พระองค์เหล่านี้ คือ เรา พระอริยมเหตไทรย พระราม พระธรรมราชา พระธรรมสามี พระนารท พระรังสีมณี พระเทวเทพ และพระนรสีห์ไชร พระหัตถ์ธรรมาดจักเกิดเป็นพระพุทธเจ้า พระนามวาติสสะในอนาคต มหาชนทั้งปวงจงปรารถนาพบพระคิสิสพุทธเจ้าเถิด ฯ

อุเทศของพระหัตถ์ธรรมาดผู้จะเป็นพระคิสิสพุทธเจ้า
อุเทศที่ ๘ จบแล้ว

อุเทศที่ ๑๐ (สมังคสมัยมาสัมพุทธเจ้า)

ดูกอน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ครั้นเมื่อศาสนาของพระคิสิสพุทธเจ้าล่วงไปแล้ว ในกัปนี้นี้ ข้างป่าลีโลยกโพนิตีศวร^๑ จักเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า สมังคละ ในอนาคต พระผู้มีพระภาคทรงมีพระวรกายสูง ๖๐ ศอก ฯ พระรัศมีของพระพุทธเจ้าเป็นเช่นเดียวกับสีทองในเวลากลางวันและเป็นเช่นเดียวกับสีเงินในเวลากลางคืน ฯ พระผู้มีพระภาคทรงมีพระชนมายุ ๑ แสนปี ฯ ทนทากะทิงโคเป็นต้นไม้ตรีสุรุ ฯ ควบอาณูภาพของพระพุทธเจ้า ทนกลปพฤกษคนหนึ่ง ซึ่งหอยย่อยไปควยดิ่งของ นานาชนิด บังเกิดขึ้นแล้ว มหาชนทั้งปวงไม่ต้องเป็นชวานา ไม่ต้องเป็นพอคคา อาศัยทนกลปพฤกษเลี้ยงตน ฯ มนุษย์ทั้งปวงอาศัยทนกลปพฤกษ เล่นกันอย่างสนุกสนานเป็นนิตย์ ฯ ควบพุทธอาณูภาพ มนุษย์ทั้งหลายจะเสวยสุข ประหนึ่งสุขอันเป็นทิพย์ ฯ ดูกอน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ บารมีข้อหนึ่งปรากฏชัดแล้ว จึงใคร่รับพุทธสมบัติอย่างนี้

^๑ ข้างป่าลีโลยก ฤภาคณวก

ดูก่อน สารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ในอดีตกาล ช่างป่าดีโลกโพธิสัตว์
เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า มหาปนาทะ ครองราชสมบัติในพื้นที่ชมพูทวีปทั้งสิ้น ๑
ภายหลังพระกตสันทรพุทธเจ้าเสด็จอุบัติในโลก ๑ ในครั้งนั้น พระเจ้ามหาปนาทจักรพรรดิ
ทรงได้แก้ว ๘ ประการ คือ จักรแก้ว แกมณี นางแก้ว ช่างแก้ว มาแก้ว ชุนพลแก้ว
และชุนคลังแก้ว ๑

ในกาลนั้น พระเจ้ามหาปนาทจักรพรรดิ ครัสักจักรแก้วว่า ดูก่อนจักรแก้ว
ผู้เจริญ ทานจงไปสู่มหาสมุทรพาเอาดวงแกมณีมาที่นี่ ๑ จักรแก้วก็ไปสู่มหาสมุทรพาเอา
ดวงแกมณีมาวางไวบนที่ประทับของพระเจ้ามหาปนาทจักรพรรดิราช ๑ ภายหลังพระราช
ทรงเรียกช่างแก้วมาสั่งว่า ดูก่อน ช่างแก้ว ผู้เจริญ ทานจงไปในสถานที่ของช่างฉัททันต์
พาเอาช่างแก้วมา ๑ ช่างแก้วก็ไปยังสถานที่อยู่ของช่างฉัททันต์ พาเอาช่างฉัททันต์
๔ หมื่นตัว จากเรือสายตระกูลพระยาช่างฉัททันต์ใหม่อยู่ในสถานที่ของพระเจ้าจักรพรรดิ ๑
พระราชาทรงเรียกมาแก้ว ครัสักสั่งอีกว่า ดูก่อน มาแก้ว ผู้เจริญ ทานจงไปสู่น้ำของ
แม่น้ำสินธุ พาเอามาแก้วมา ๑ มาแก้วก็ไปสู่น้ำของแม่น้ำสินธุ พาเอามาแก้วทั้งหลายมาอยู่
ในสถานที่ของพระเจ้าจักรพรรดิ ๑ พระราชาทรงสั่งนางแก้วอีกว่า ดูก่อน นางแก้ว
ผู้เจริญ ทานจงไปสู่อุตตรกुरुทวีป ๑ นำนางแก้วมาเพื่อเรา ๑ นางแก้วก็ไปสู่อุตตรกुरुทวีป
พาเอานางแก้ว ๔ หมื่นนางมาอยู่ในปราสาทของพระเจ้าจักรพรรดิ ๑ พระราชาทรงเรียก
แกมณีมาสั่งอีกว่า ดูก่อน แกมณี ผู้เจริญ ทานจงไปสู่วิบูลย์บรรพต ๒ พาเอาแกมณี
มา ๑ แกมณีก็ไปสู่วิบูลย์บรรพต พาเอาแกมณี ๔ หมื่นดวงมา ตั้งไว้เหมือนอย่างนั้น ๑
ภายหลังพระราชาทรงสั่งชุนพลแก้วว่า ดูก่อน ทานชุนพลแก้ว ผู้เจริญ ทานจงไปสู่วีป
ทั้ง ๓ ๑ ถือเอาดวงแกมณีมา ๑ ชุนพลแก้วก็ไปสู่วีปทั้ง ๓ ถือเอาปิ่นแกมณีที่
เศวตฉัตร ๓ ดวง มาตั้งไว้ในพระราชฐาน ๑

๑ อุตตรกुरुทวีป เป็นทวีปใหญ่ ๑ ใน ๔ ทวีปแห่งจักรวาล ดูเชิงอรรถ หน้า ๑๘๒
ขอ ๒ ประกอบ

๒ วิบูลย์บรรพต หรือ เวปุลลบรรพต คือ ภูเขาใหญ่ ๑ ใน ๕ ลูก ที่อยู่ล้อมรอบ
กรุงราชคฤห์ (DPPN: I, 319).

๓ ทวีปทั้ง ๓ คือ อุตตรกुरुทวีป, อมรโคยานทวีปและปัพพวิเทททวีป.

พระราชาทรงสั่งขุนคลังแก้วอีกว่า คุณอน ขุนคลังแก้ว ผู้เจริญ ท่านจงไปในนคร
ใหญ่ ๑๖ นคร นำเอาดวงแก้วมณีมา ฯ ขุนคลังแก้วก็ไปสู่นครใหญ่ทั้ง ๑๖ นคร ในเวลาที่
เขาไปถึงเรียบร้อยแล้ว ขุนคลังแก้วได้เห็นพระกกุสันธพุทธเจ้าโมรจัก พระกกุสันธพุทธเจ้า ฯ
เขาจึงถามพระผู้มีพระภาคอย่างนั้นว่า คุณอน มาณพ ผู้เจริญ ท่านมีนามว่าอะไร ฯ พระผู้มี
พระภาคตรัสตอบว่า คุณอน ขุนคลังแก้ว ผู้เจริญ เรามีนามว่าพระศาสดา ฯ ขุนคลังแก้ว
ถามว่า คุณอน มาณพ ผู้เจริญ ท่านมีชื่อว่าพระศาสดาเพราะเหตุไร ฯ พระผู้มีพระภาคตรัส
ตอบว่า คุณอน ขุนคลังแก้ว ผู้เจริญ เราเป็นอาจารย์ ๓๑ ภูมิ^๑ ขุนคลังแก้วถามว่า คุณอน
มาณพ ผู้เจริญ คุณอะไรปรากฏอย่างไร ท่านจึงเป็นอาจารย์ ๓๑ ภูมิ พระผู้มีพระภาคตรัส
ตอบว่า คุณอน ขุนคลังแก้ว ผู้เจริญ คุณมีว่า อธิปิ โส ภควา เป็นตนของเรา ปรากฏแล้ว
เพราะฉะนั้น เราจึงได้ชื่อว่า เป็นอาจารย์ ๓๑ ภูมิ ขุนคลังแก้วฟังพุทธคำแล้ว จึงจารึก
อักษรไว้ในแผ่นทอง กล่าวแก่พระผู้มีพระภาคว่า คุณอน มาณพ ผู้เจริญ ท่านรู้คุณมีประมาณ
เท่าไรหรือ หรือว่าคุณอย่างอื่นของท่านมีอยู่ ฯ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุณอน ขุนคลังแก้ว
ผู้เจริญ คุณอย่างอื่นของเรามีอยู่ ฯ ขุนคลังแก้วกล่าวว่า คุณอน มาณพ ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้น
เชิญท่านกล่าวเถิด ฯ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสบอกคุณมี เกสา โดมา เป็นต้น ฯ

ขุนคลังแก้วได้เขียนพระรูปกายของพระผู้มีพระภาคเจ้า อันมีความสูง ๖๐
ศอก เป็นประมาณแล้วนำเอาพระพุทธรูปกลับไปสู่ประทับของพระเจ้ามหาปนาทจักรพรรดิ
แล้วถวายพระพุทธรูปแด่พระเจ้าจักรพรรดิ ฯ ในเวลานั้น พระราชายังไม่ทรงทราบ
พระพุทธรูป ฯ พระองค์จึงตรัสถามบุโรหิตว่า คุณอน อาจารย์ ผู้เจริญ คุณนี้เป็น
พระพุทธรูป จริงหรือ ฯ บุโรหิต ทราบโดยวิชาคุณ จึงกราบทูลว่า ข้าแต่มหाराช คุณนี้
จะเป็นคุณอันหามิได้ คุณนี้ เป็นพระพุทธรูปจริงที่เคียว ฯ พระราชาทรงทราบเรื่อง
พระพุทธรูปเจ้าก็ทรงวิสังขณี ฯ ภายหลังทรงเห็นแล้ว พระราชา จึงตรัสถาม

^๑ อาจารย์ ๓๑ ภูมิ คือ อบายภูมิ ๔ มนุษย์ภูมิ ๖ สวรรค์ ๖ รูปพรหม ๑๖
อรูปพรหม ๔ รวมเป็น ๓๑ ภูมิ (ไตรภูมิพระร่วง ๑ - ๒).

ปุโรหิตว่า คุณอง ปุโรหิต ผู้เจริญ ไฉนว่า คุณนี้เป็นพระพุทธรูปจริงหรือ ๑
 ปุโรหิต กราบทูลว่า ข้าแค้นหาราช คุณนี้เป็นพระพุทธรูปจริง ๑ พระราชาทรงสดับ
 คำนั้น ก็ทรงวิสัยดู ๑ ภายหลังทรงพินแล้ว ตรัสถามปุโรหิตว่า คุณองอาจารย์
 ผู้เจริญ ไฉนว่า รูปนี้เป็นพระรูปของพระพุทธเจ้า จริงหรือ ๑ ปุโรหิตกราบทูลว่า
 ข้าแค้นหาราช ผู้เป็นสมมติเทพ รูปนี้เป็นพระรูปของพระพุทธเจ้าจริงพระเจ้า ๑
 พระราชาทรงวิสัยดูอย่างนั้นเหมือนกัน ครั้นทรงไต่พระสติ จึงตรัสถามปุโรหิตนั้นว่า
 คุณองอาจารย์ ผู้เจริญ ลักษณะนี้คือมหาปริสลักษณะ ๓๒ ประการ และอนุลักษณะ
 ๘๐ ประการ เป็นพุทธรูปลักษณะจริงหรือ ๑ ปุโรหิตกราบทูลว่า ข้าแค้นหาราชลักษณะ
 นั้นเป็นพุทธรูปลักษณะจริงที่เดียว ๑ พระราชาทรงสดับคำนั้น ก็ทรงวิสัยดู ภายหลัง
 ทรงพินแล้ว ตรัสว่า คุณอง ชนคลังแก้ว ผู้เจริญ เราไต่เรื่องราวแห่งรัตนะอันหา
 คามิได้ เพราะเหตุแห่งทาน บัดนี้ การบูชาอย่างอื่นยอมไม่สมควรแก่ทาน เราจัก
 บูชายศแห่งจักรพรรดิแก่ทาน ครั้นตรัสแล้ว จึงทรงอภิเษกชนคลังแก้วใน
 อีสสรียศแห่งพระเจ้าจักรพรรดิ ๑ ชนคลังแก้ว ดำรงอยู่ในอิสสรียศแห่งพระเจ้า
 จักรพรรดินั้นนึ่งเดียว ๑

ในกาลนั้น พระเจ้ามหาปนาทะ ลำพังพระองค์เดียวเท่านั้น เสด็จจำเนิน
 ไปสูหนทางโดยที่สถาลคของพระพุทธเจ้า ๑ ครั้นพระราชาเสด็จไปถึงโคนต้น
 นิโครชหนึ่ง ทรงประทับอยู่ใกล้โคนต้นนิโครชนั้น ทรงมังคมอย่าง
 เบื้องจางประคิษฐ์ ทางทิศอันเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า ไต่ทรงทำความปรารณา
 ว่าข้าแค้นพระผู้มีพระภาคผู้เจริญ ถ้าความปีติโสมนัสในพระองค์ของข้าพระพุทธเจ้า
 มีอยู่ไซ้ ขอให้อัฐบริวารอันเป็นทรัพย์ของภิกษุจงมาเพื่อข้าพระองค์เถิด ๑ ใน
 เวลานั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบความปรารณาของท้าวเชอด้วยจิตเพียง
 คังทิพย์ จึงตรัสกะอัฐบริวารทั้งหลายว่า คุณองอัฐบริวารผู้เจริญทั้งหลาย บุคคลโนน
 ปรารณาจะบรรพชา พวกท่านจงไปสู่นักงของบุคคลนั้น ๑ อัฐบริวารทั้งหลาย
 ลอยไปทางอากาศแล้วหยุดอยู่ตรงพระพักตร์ของพระราชา ด้วยอานุภาพของ
 พระพุทธเจ้า ๑

พระราชาทรงทอดพระเนตรเห็นเครื่องอัฐบริขารทั้งหลาย จึงตรัสว่า
โหนอ พระอานุกาภของพระพุทธเจ้าขางนาอัศจรรย์แล้วทรงถือเอาบริขารทั้งหลาย
วางไว้เหนือพระเศียร ตรัสกะฉาสาฎก

ดูก่อนเครื่องอัฐบริขารผู้เจริญทั้งหลาย เราจักพ้นจากสังสารทุกข์
จักได้พระนิพพานอันเป็นแดนปลอดภัยอันประเสริฐ ฯ

ครั้นตรัสพระคาถานั้นแล้ว จึงทรงเปลื้องอาภรณ์ทั้งปวงจากพระองค์ ทรงผนวชแล้ว
ในทันที ฯ

ในเวลานั้น พระราชาทรงวางอุณหิสมณีบนฝ่าพระหัตถ์ แล้วตรัสอย่างนี้
ว่า ดูก่อน อุณหิสมณี ผู้เจริญ ท่านจงไปสู่สำนักของพระพุทธเจ้า แล้วกราบทูลชาว
สาส์นของเราแด่พระตถาคตเจ้าว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เจริญ พระเจ้า
มหาปนาทจักรพรรดิทรงสละราชสมบัติผนวชในศาสนาในวันนี้แล ทรงมีความปรารถนา
เพื่อจะมาสู่สำนักของพระตพผล ฯ ในเวลาจบคำอุทิสฐาน อุณหิสแก้ว ก็ลอยขึ้น
ไปในอากาศประจุกพระยาหงส์ทอง แล้ววางอุทัยบนพระบาทของพระพุทธเจ้า ฯ
ก็แล อุณหิสมณีนั้น ครั้นหยุดแล้วเป็นราวกะวามีเจตนาส่งเสียงประกาศชาวสาส์น
ทั้งปวงของพระราชาธิบดีแล้วแด่พระพุทธเจ้า ฯ ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงรับว่า สาธุ ฯ

ลำดับนั้น พระราชาทรงสละพวยบาตรไว้ที่พระองค์เสด็จเที่ยวบิณฑบาต
ในบ้าน ใค้อาหารที่ปะปนกัน แล้วเสวย ณ ที่แห่งหนึ่ง ฯ ในเวลาเสวยเสร็จ
พระราชาทรงเจริญพระพุทธานุภาพมีคำว่า อิติปิ โส ภควา เป็นต้น และพระกัมมัฏฐาน
มีคำว่า เกสา โลมา เป็นต้น ฯ ในกาลนั้น พระราชา ทรงยังโลกิยฉาน^๑
ให้บังเกิดควายอานุกาภแห่งความอุตสาหะแล้วทรงเหาะไปทางอากาศควายกำลังแห่ง
ฉานบรรลุดังสำนักของพระพุทธเจ้า ฯ พระราชาทรงทอดพระเนตรเห็นพระผู้มีพระภาค

^๑ โลกียฉาน ไคแก่ผู้โคจรบรรลุดุภิญญา ๕ คู่เชิงอรรถ หน้า ๒๑๘ ข้อ ๑ ประกอบ.

ทรงเกิดปีติ ก็ทรงวิสัยญี พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงเสด็จจุลกจากพระอาสน์ ทรงเอานำประพรมพระราชาทิพระอรุระ ฯ พระราชา เสด็จจุลกขึ้นแล้วถวายบังคมถวาย เบญจางคประดิษฐ์ ๑ ทรงนอมมผลไม้เข้าไปถวายแด่พระพุทธรเจ้า กราบทูลขอกะพระศาสดาวาจาแด่พระผู้มีพระภาค ผู้เจริญ ขอพระองค์โปรดแสดงธรรมขอหนึ่งแก่ข้าพระองค์เถิด ฯ พระผู้มีพระภาค เมื่อจะทรงแสดงพระธรรมจึงตรัสว่า กูกอน มนุษย์ ทานจงพิจารณาธรรมอันเป็นทางไปสู่พระนิพพานเถิด ฯ

พระราชา ครั้นทรงสดับพระธรรมบทขอหนึ่ง กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก โปรดหยุดเถิด แล้วทรงเคັศพระศอกควยเลื้อววางไว้แทบบาทมุลของพระพุทธรเจ้า ฯ ควยอานุกาพแห่งปีติ และอานุกาพของพระพุทธรเจ้า พระราชาจึงยังไม่สิ้นพระชนม์ ฯ พระเศียรกราบทูลพระศาสดาวา

ข้าแต่พระกกุสันธพุทธรเจ้า ผู้เจริญ พระองค์จักทรงเป็นพระพุทธรเจ้าก่อนควยการให้ศิรัษนี้ ๑ ข้าพระองค์ จักขอเป็นพระพุทธรเจ้า ภายหลัง ฯ ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ผู้เจริญ ผู้เป็นที่พึ่งของสัตว์โลก ขอพระองค์จงเสด็จไปสู่พระนิพพานก่อน ควยการให้ศิรัษนี้ ข้าพระองค์จะขอไปสู่พระนิพพานอันเป็นแดนปลอดภัยในภายหลัง

ในเวลาจบคาถา ท้าวเชอกัจจุติไปยังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต เสวยสุขอันเป็นทิพย์ ฯ กูกอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชา ผู้เจริญ ควยผลแห่งการถวายชีวิต พระราชานั้น จักบรรลุปเป็นพระพุทธรเจ้า ผู้มีอานุกาพอันยิ่งใหญ่ ในอนาคต ฯ

กูกอนสารีบุตร ผู้มีธรรมเป็นราชาผู้เจริญ สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ฉายังไม่ไค้ธรรมอันเลิศในศาสนาของพระพุทธรเจ้าเหล่านี้ คือ เรา พระอรียเมคไทรยพระราม พระธรรมราชา พระธรรมสามี พระนารท พระรังสีมุนี พระเทวเทพพระนรสีห์ และพระติสสะ ฯ พระหัตถ์ปาไลโลกโพธิสัตว์ จักเป็นพระพุทธรเจ้า

๑ เบญจางคประดิษฐ์ การกราบโดยตั้งอวัยวะทั้ง ๕ ลงกับพื้น คือ เข่าทั้ง ๒ มือทั้ง ๒ และศีรษะจรดพื้น (ศ.ศ. ๓)

พระนามว่า สุ่มังคคสัมพุทธเจ้าในอนาคต ฯ ท่านทั้งหลายจงปรารถนาธรรมอันเลิศ
ในศาสนาของพระสุ่มังคคสัมพุทธเจ้าเถิด ฯ

อุเทศของพระหัตถ์ปาติโดยกะณูจะเป็นพระสุ่มังคคพุทธเจ้า
อุเทศที่ ๑๐ จบแล้ว

พระโพธิสัตว์ ๑๐ องค์เหล่านี้คือ พระเมตไตรยผู้สูงสุด พระราม
พระปัสเสนโกศล พระอภิกุ (พระยาวาสวัตติมาร) พระทีฆขังขี (อสุรินทราหู)
โสณพราหมณ์ สุภพราหมณ์ โศทยพราหมณ์ ขางนาลาคีรี และขางปาติโดยกะ
จักบรรลुพระสัมโพธิญาณ ตามลำดับในอนาคต ฯ

พระเมตไตรยจักเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า เมตไตรย พระราม
จักเป็นพระรามสัมพุทธเจ้า พระเจ้าปัสเสนโกศลจักเป็นพระธรรมราชา
พระยามารจักเป็นพระธรรมสามี พระทีฆขังขี จักเป็นพระนารทะ โสณพราหมณ์
จักเป็นพระรังสีมุนีเช่นกัน สุภพราหมณ์จักเป็นพระเทวเทพ โศทยพราหมณ์
จักเป็นพระนรสีหะ ขางชนบาลจักเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า ทิสสะ
ขางปาติโดยกะ จักเป็นพระสุ่มังคค ชื่อพระพุทธเจ้าทั้ง ๑๐ พระองค์เหล่านี้
จักมีในอนาคต ฯ

พระเมตไตรยมีไมกาทะทิงเป็นไมตรีสรู ฝ่ายพระรามพุทธเจ้ามีไม
จันท์เป็นไมตรีสรู พระธรรมราชามีไมกาทะทิงเป็นไมตรีสรู พระธรรมสามีมีไม
สาละเป็นไมตรีสรู พระนารทะมีไมจันท์ (ตนจัน) เป็นไมตรีสรู พระรังสีมุนี
มีไม้ปดด้เป็นไมตรีสรู พระเทวเทพ มีไม้จัมปาเป็นไมตรีสรู พระนรสีหะมีไม้
แคฝอยเป็นไมตรีสรูพระทิสสสัมพุทธเจ้า มีไม้โคโรชเป็นไมตรีสรูและ
พระสุ่มังคค มีไมกาทะทิงเป็นไมตรีสรู ไม่เป็นที่ตรีสรูทั้ง ๑๐ เหล่านี้ จักเป็น
ไมตรีสรูในอนาคต ฯ

ก็แล แมคนิโค จักนมัสการพระพุทธเจ้าทั้ง ๑๐ พระองค์เหล่านี้ คนนั้น
จะไม่ไปสู่นรกตลอดแสนกัปป์ ๑

ความเสมอกันคืออุเทศ ๑๐ ประการ บารมีของพระพุทธเจ้า ๑๐ พระองค์
อันพระศาสดาทรงแสดงแล้วแก่พระธรรมเสนาบดีพึงมีด้วยประการฉะนี้ ๑

อุเทศของพระโพธิสัตว์ ๑๐ องค์ จบแล้ว ๑

กัปป์ทั้ง ๕ เหล่านี้คือสารกัปป์ มัตตกัปป์ วรกัปป์ สารมัตตกัปป์ และ
ภัททกัปป์ อันพระสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงก็แล้ว ๑

ในสารกัปป์ จะมีพระพุทธเจ้า ๑ พระองค์ตรัสรู้ และในมัตตกัปป์จะมี
พระพุทธเจ้าตรัสรู้ถึงองค์ที่ ๒ ในวรกัปป์จะมีพระพุทธเจ้า ๓ องค์ตรัสรู้
ในสารมัตตกัปป์ จะมีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ถึงองค์ที่ ๔ ในภัททกัปป์ พระพุทธเจ้า
๕ พระองค์ อันพระสัมพุทธเจ้า ทรงประกาศแล้ว ๑

ข้อความอันกล่าวถึงพระพุทธเจ้า ๑๐ พระองค์ อันเป็นอนาคต จบแล้ว

บุคคลทั้งหลายจะมีกรรมมาก เพราะบูชาพระพุทธเจ้า จะมีปัญญา
เพราะบูชาพระธรรม จะมีโภคะมาก เพราะบูชาพระสงฆ์ คนเหล่านั้นนั้นแล
จะเป็นผู้ไม่มีใครเสมอในโลก ๓ เพราะการบูชา

คำสอนของพระโลกนาถที่เป็นอักษรและพระพุทธรูป อักษรหนึ่ง ๑
พึงมีผลเสมอกันทีเดียว บุคคลถวายดอกไม้ ๑ ดอก ในพระชินเจ้า จะเป็นผู้มีรูปงาม
มีปัญญามาก ทรงไว้ซึ่งพระไตรปิฎก ตลอด ๔๐ โกฎีกัปป์ (คือ ๔๐ โกฎีกัปป์
เท่ากับ ๔๐๐ ล้านกัปป์)

พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง